

**DEBRECENI EGYETEM
INFORMATIKAI KAR
KÖNYVTÁRINFORMATIKAI TANSZÉK**

**9-14 ÉVESEK OLVASÁSKULTÚRÁJA
MAGYARORSZÁGON**

SZAKDOLGOZAT

TÉMAVEZETŐ:
SUPPNÉ DR. TARNAY GYÖRGYI
egyetemi adjunktus

KÉSZÍTETTE:
NAGY JUDIT
informatikus könyvtáros hallgató

DEBRECEN
2010

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	4
2.	Olvasáskutatási területek	5
2.1	Kultúra, műveltség	5
2.2	Olvasástörténet	5
2.3	Olvasásszociológia	6
2.4	Olvasáspedagógia	8
2.5	Olvasápszichológia	8
3.	Az olvasásról általában	9
3.1	Az olvasás fiziológiája.....	9
3.2	Az olvasás indítékai és fokozatai	10
3.3	Olvasás, mint készség; olvasásteljesítmény	11
3.4	Művek befogadása, olvasmányok hatása.....	12
4.	Az olvasás tanítása.....	13
4.1	Az olvasás tanulásának folyamata.....	13
4.2	Az olvasás elutasítása	15
4.3	A jövő	16
5.	Gyerekek és fiatalok olvasásának jellemzői.....	17
6.	Olvasás helye a szabadidős tevékenységek között	19
6.1	Olvasás és televíziózás	19
6.2	Olvasás és számítógép használat	21
7.	Olvasási helyzetkép	22
7.1	Magyarország	22
7.2	Református iskolák	24
7.3	Iskolai könyvtárak	25
8.	9-14 évesek olvasáskultúrája a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában	27
8.1	Kutatás módszere, témája és helye	27
8.2	Kutatásom eredményei	30
8.2.1	Kérdőív kitöltőinek adatai	30
8.2.2	Óvodában, az iskola első éveiben volt-e olyan kedvenc könyve, amelyből szerette, ha felolvastak neki.....	32
8.2.3	Volt-e olyan mű vagy könyv, amit saját maga olvasva az első olvasmányai közül annyira tetszett, hogy újra és újra kezébe venné.....	35
8.2.4	Különbféle kedvtelések	38
8.2.5	Szokták-e tévénézéssel tölteni az idejüket.....	43
8.2.6	Nézett tévécsatornák.....	44

8.2.7	Van-e a megkérdezetteknél otthon számítógép.....	48
8.2.8	Könyvtárakról.....	51
8.2.9	Miért olvas az ember.....	54
8.2.10	Az olvasás szeretete.....	55
8.2.11	Tankönyveken kívüli házi könyvtár.....	57
8.2.12	Ki szokott olvasnivalót ajánlani.....	59
8.2.13	Milyen műfajú könyveket szeretnek olvasni.....	60
8.2.14	Mit várnak a szépirodalmi művektől.....	61
8.2.15	Szakterületekhez kapcsolódó könyvek iránt elvárások.....	62
8.2.16	Gyermek és ifjúsági folyóirat olvasása.....	63
8.2.17	Legutóbbi olvasmányaik.....	64
8.2.18	Legkedvesebb íróik.....	65
8.2.19	Legkedvesebb olvasmányaik.....	65
8.2.20	Irodalomból vett példakép.....	66
8.2.21	Vezetnek-e listát elolvasott könyveikről.....	67
8.2.22	Könyvekről való beszélgetés.....	67
8.2.23	Véleményük saját olvasásukról.....	68
9.	Összefoglalás.....	70
10.	Irodalomjegyzék.....	73
11.	Függelék.....	75
12.	Köszönetnyilvánítás.....	85

1. Bevezetés

Fejlődő világunkban egyre nagyobb jelentősége van az olvasásnak, a művelődésnek. A jól működő államok tartópillére a szellemi tőke. Ahhoz, hogy a gyerekek a társadalom teljes mértékű tagjaivá váljanak erős és alapos tudásbázisra van szükség, ennek eléréséhez már kisiskolás kortól az önművelődés képességének kialakítására kell törekedni. A gondolat fejlődése az írás-olvasás készségének kialakulásához kapcsolódik, mely az önálló gondolkodásra serkentő információszerzés értékes eszköze.

A gyerekek és fiatalok tudásának megalapozásához, művelődéséhez az oktatás hatékonyságának növelésére, az iskolák, a könyvtárak és a szülők szoros együttműködésére van szükség.

Egyetemi tanulmányaim első évében az olvasásszociológia, olvasáspedagógia és olvasáspszichológia tárgy keretében ismerkedtem meg az olvasás jelentőségével, jellemzőivel, és a rá ható tényezőkkel, a tárgykör már ekkor felkeltette érdeklődésemet. A választott témám kutatása előtt már olvastam e témakörben, de saját felmérésemmel kaptam csak konkrétabb képet a gyerekek olvasáskultúrájáról. Ezért készítettem dolgozatomat e témakörrel kapcsolatban kifejtve az olvasáskutatási területek jelentőségét, hasznát, az olvasás indítékait és befogadását, a 9-14 éves korosztály olvasásának jellemzőit, a szabadidős tevékenységek között elfoglalt helyét.

Önálló vizsgálatomban a 9-14 éves Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája tanulóinak olvasáshoz való viszonyát, olvasmányválasztási szempontjait, olvasmányait, olvasási kedvét, szabadidős tevékenységét vizsgáltam. Igyekeztem bemutatni az iskola, a könyvtárak, a pedagógusok és a szülők felelősségét, mely rendkívül nagy jelentőséggel bír az olvasás megalapozásában. Kutatásomat primer adatgyűjtéssel készítettem, célom, hogy rávilágítsak a korosztály erősségeire, hiányosságaira, lehetőségeire az iskolában.

Az eddigi kutatások alapján elmondható, hogy Magyarországon nem kielégítő a gyerekek olvasási teljesítménye. Szakdolgozatomban ennek okait és megoldási lehetőségeit vizsgálom.

Reményeim szerint az egyetemi tanulmányaim befejezése után a munkába állásom alkalmával vizsgálatom eredményeit jól hasznosíthatom.

2. Olvasáskutatási területek

2.1. Kultúra, műveltség

A kultúrát az emberek többsége a műveltséggel és művelődéssel azonosítja, ugyanakkor mások számára könyveket és olvasást, olvasottságot jelent. Az emberek kultúrájának kifejlesztésében fontos szerepe van az oktatási rendszernek, a könyvtáraknak, a közgyűjteményeknek, műalkotásoknak, a színházaknak, a médiának és a zenének. A család, az iskola, a könyvtárak és a művelődési házak könnyen elérhető szinterei a kulturálódásnak. A művelődés az emberi élet és a társadalmi haladás nélkülözhetetlen feltétele. Saját kultúránk által képesek vagyunk megkülönböztetni az értékeket, ugyanis a kultúra nemcsak ismeretekből áll, hanem nagyobb részt értékekből, normákból, modellekből és szabályokból. A kultúra szerepe fontos a társadalmi érintkezéseinkben, az ember személyi fejlődésében. Szükség van a kultúra tudományos feltárására és folyamatos figyelésére. A kulturálódás és a kultúra fontos feltétele az olvasás. Az olvasáskultúra nem más, mint az olvasással kapcsolatos mennyiségi és minőségi teljesítményszintek.¹

2.2. Olvasástörténet

Az olvasástörténet, kultúrtörténet, az emberiség történelmének része. A módszeres gondolkodás, vagyis a logika úgy jöhetett létre, hogy megszületett az írás és az olvasás, amely mára szinte nélkülözhetetlen feltétele életünknek. Az írás és olvasás az információszerezés fontos eszközeivé váltak. Az írást az emberi kultúra hozta létre, a társadalomban élő emberek élete mára már elképzelhetetlen kommunikáció, ismeretközlés nélkül.²

Az ókorban a felnőtt lakosság még kevésbé használta az írás és olvasás tudományát. Az írásbeliség a társadalmakban tiszteletet váltott ki, ennek ellenére ebben az időszakban mégis a szóbeliség volt meghatározó. A ókor és a középkor fordulóján már foglalkoztak a szövegértő, szövegértelmező olvasás fontosságával. A középkorban, vagyis a Nyugat-római Birodalom bukása után az egyház őrizte meg és mentette át az írásbeliség már akkorra kialakult

¹ Gyenes Edina : *Olvasási szokások* –Bp.: Magyar Művelődési Intézet : MTA Szociológiai Kutatóintézet, 2005.-14.p

²Gereben F. - Katsányi S. - Nagy A.: *Olvasásismeret. (Olvasásszociológia, olvasáslélektan, olvasáspedagógia)* [Egyetemi-főiskolai tankönyv] –Bp.: Tankönyvkiadó, 1979. [1980] 32.p.

hagyományát. Az írásbeliség igazi fellendülése valójában a 16. században következik be, a könyvnyomtatás elterjedésével. A 19. század közepén az európai lakosság több mint fele már írt és olvasott, így a 20. században készült statisztikák már látványos fejlődést mutattak. Magyarországon először Eötvös József ismerte fel az írásbeliség és a demokrácia összefüggéseit, és hangoztatta, hogy csak művelt ember tud társadalmi kérdésekben felelősséggel dönteni. 1868-ban Eötvös József javaslatára törvényt hoztak a kötelező népoktatás bevezetéséről, 12 éves korig, ezzel célul tűzték ki az analfabetizmus felszámolását. Az analfabéta nem tud sem írni, sem olvasni, nem ismeri a betűket. Az 1988-as UNESCO-kiáltvány³ szerint az analfabetizmus akadályt jelent a gazdasági és társadalmi fejlődés számára. Az államnak kötelessége biztosítani állampolgárai számára az írás és olvasás megtanítását. Sajnálatos tény azonban, hogy az analfabetizmus teljes felszámolása nem volt sikeres, sőt a 20. században egy új jelenség is megjelent melyet funkcionális analfabetizmusnak nevezünk. A funkcionális analfabéta megtanult írni, olvasni és a betűket is ismeri, de alaptudása nem fejlődött készséggé, vagy a mindennapjai során nincs szüksége használatára ezért visszafejlődött ez a készsége. Magyarországon 1980-as évektől kezdték megismerni ezt a fogalmat.⁴

Az olvasáskutatásnak több részterülete van, az olvasásszociológia, olvasáspedagógia, olvasáspszichológia és az olvasási készségek mérése. Az olvasáskutatásnak a jelen és jövő szempontjából fontos szerepe van.

2.3. Olvasásszociológia

A szociológia alkalmazott tudománya a művelődésszociológia, amely a szellemi javakat és azok hatásait vizsgálja. A művelődésszociológia alkalmazott tudománya pedig az olvasásszociológia, amely elsősorban az olvasási kultúrával foglalkozik, az olvasással, olvasmányokkal kapcsolatos kérdéseket, megállapításokat vizsgálja.

Az olvasásszociológia viszonylag új tudomány, mivel a szociológiai érdeklődés a 17-18. század fordulóján mozdult az olvasás jelensége felé. Angliában, Németországban és Franciaországban a pedagógiai kutatás részeként kezdett megjeleni. 1960-70-es években az USA-ban szétválasztották az olvasásszociológia egyes ágait, ezzel fontos hiányosságokat

³ *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*; Egyesült Nemzetek Szervezetének Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének kiáltványa

⁴ Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* - Bp: Trezor Kiadó, 2006. 31.p.

állapítottak meg, illetve nyitott kérdésekre világítottak rá. Az 1970-es évektől fellendült az olvasásszociológia nemzetközi vonatkozásban, növekedtek a kutatóhelyek, nőtt a kutatók száma és bővült a kutatási terület is. Az olvasásszociológiát kezdettől fogva a könyv társadalmi hatásai érdekelték leginkább. Az olvasásszociológia iránti érdeklődés legerősebb motorja az oktatás válsága és modernizálása volt.⁵

A 60-as években jött létre a magyarországi olvasásvizsgálatok két központja, az egyik a Könyvkiadók és Terjesztők Tájékoztató Központja (később: Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése), a másik az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központja keretében. 1980-as évektől országos vizsgálatokat kezdtek végezni. A jelenlegi kutatások inkább pályázati finanszírozással folynak.⁶

1984-ben Olvasásszociológiai Bizottság alakult az IFLA⁷ konferenciáján, feladata a kutatások koordinálása és konferenciák szervezése. Hazánkban Szabó Ervin⁸ végezte saját könyvtárában az első olvasásszociológiai vizsgálatot az 1910-es években. Azonban ennek jelentősége csak az 1960-as években nő meg. Több vizsgálatot is végeznek, többek között Durkó Mátyás, Kamarás István, Mándi Péter, majd 1980-tól jelentős, országos vizsgálatokat indítanak Gereben Ferenc és Nagy Attila vezetésével.

Az olvasásszociológiai vizsgálatok a művelődésszociológia részeként történnek, a vizsgálatok végezhetőek nemzetközi szinten, de mivel mások a körülmények az egyes országokban, ezért az eredmények csak az adott helyen értékelhetőek. Lehetnek országos felmérések, de mivel egy országon belül is jelentős eltérések figyelhetők meg, ezért szükségesek a régióként végzett, azaz regionális vizsgálatok. Külön egy-egy könyvtár is végezhet saját vizsgálatokat, melyek eredményei közvetlenül beépülnek a mindennapi munkába. Az olvasásszociológiai vizsgálatok felmériek tág értelmezésben, hogy ki, mikor, mit és miért olvas.

⁵ Gereben Ferenc - Nagy Attila: *Nemi szerepek és olvasási szokások*. –In: Kultúra és közösség, 1984. 11.évf. 3.sz. 15.p.

⁶ Gereben Ferenc: *Olvasás- és könyvtárszociológiai vizsgálatok Magyarországon*. –In: Könyvtárosok kézikönyve. 4. köt., Határterületek. - Bp.: Osiris K, 2002. - 19.p.

⁷ *International Federation of Library Associations*; Könyvtárosegyesületek és Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége

⁸ Szociológus, 1911-től a Fővárosi Könyvtár igazgatója, bibliográfus.

2.4. Olvasáspedagógia

Az olvasáspedagógia az egyén vagy csoport nevelési cél érdekében történő befolyásolása olvasmányok által. Célja az olvasási képesség megfelelő kialakítása, ennek fejlesztése, az olvasáson keresztül történő személyiség építés és fejlesztés. Számos társadalmi intézmény részt vesz olvasáspedagógiai tevékenységben. A legfontosabbak a család, iskola, könyvtárak, további szereplők a könyvkiadás és a könyvterjesztés intézményei. A családnak, az iskolának és a könyvtáraknak megvan a saját szerepe és együttesen tudnak elérni maradandó és megfelelő hatást az olvasáspedagógiában. Az olvasáspedagógia intézményrendszeréhez tartozik a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Gyermekkönyvtárosi Szekciója, a Könyvtárostanárok Egyesülete, a HUNRA⁹, amely képviseli a magyar nyelvű olvasáskultúra ügyét, összefogja és egyesíti azokat a szakmai és civil szervezeteket, melyek az olvasás ügyét szolgálják. Az olvasáspedagógus személyiségfejlesztő cél érdekében, tudatosan és következetesen törekszik az egyének és csoportok olvasását befolyásolni, így lehet ő egy tanár, egy tanító illetve egy könyvtáros. Az olvasáspedagógia közvetlen és elsődleges célja, hogy olvasókat, ezáltal művelt embert neveljen. Cél, hogy az olvasó válassza ki azokat a műveket, melyek saját helyének, szerepének megértését; személyiségének fejlesztését szolgálják. Ahhoz, hogy az olvasás a kívánt hatást elérje, nyitott beállítódással kell olvasni, egyébként a mű csak az olvasó korábbi érték- és ismeretrendszerét erősíti meg.¹⁰

2.5. Olvasápszichológia

Az olvasápszichológia a pszichológia alkalmazott tudománya. Alapvetően két témakörrel foglalkozik, az olvasás befogadásával, hogy milyen az olvasmányok olvasóra tett hatása, amely függ az életkortól, nemektől, személyiségjegyeitől, nyelvi környezettől, társadalmi helyzettől, kulturális környezettől, illetve a lelki és testi állapotoktól, másrészt a dekódolás folyamatával, az írásjelek gondolatokká, érzelmekké alakításával.

⁹ Magyar Olvasástársaság, az IRA (*International Reading Association*; Nemzetközi Olvasástársaság) hazai szervezete

¹⁰ Nagy Attila – Katsányi Sándor: *Olvasáslélektan és -pedagógia*. – In: Könyvtárosok kézikönyve. 4. köt., Határterületek. - Bp.: Osiris K, 2002. - 67.p.

Az olvasáspszichológia szerint az olvasás készség, éppen ezért tanítása háromfokozatú: a feladat megértése, értelmezése; az olvasás készségrendszerének kiépítése és a készségek automatizálása, fejlesztése.¹¹

3. Az olvasásról általában

3.1. Az olvasás fiziológiája

Az olvasás jelenti egyrészt az ember, olvasó tevékenységét, melynek lényege a szövegben lévő információ megértése, ehhez azonban szükség van az adott nyelv és annak nyelvtani felépítésének ismeretére, illetve nem elhanyagolhatóak a nyelven kívüli tényezők: a beszédhelyzet; a szöveg történelmi-társadalmi háttérének ismerete. Másrészt az olvasás jelenti még magát a folyamatot, mely olvasáskor az agyban lejátszódik. Ez a folyamat két szakaszra bontható a dekódolásra és a megértésre. Gyakorlott olvasóknál e kettő nem válik külön, de a kezdő olvasóknál még igen, mert először szótagolva mondják ki a szót, majd megismélik, ekkor értik meg tulajdonképpen, hogy mit olvastak. A dekódolás a betűsorok vizuális megfejtése, illetve ezek megfelelő beszédhangokkal való megfeleltetése és a szavak elkülönítése. A megértés a szó alaki szerkezetének a felismerése, illetve a jelentés azonosítása.

Az szem (felismerés) és az agy (felfogás) egyformán részt vesz ebben az összetett, komplex, pszicho-fiziológiai folyamatban, az olvasásban. Az olvasás egy összetett készségrendszer, a folyamatos és szövegértő olvasáshoz körülbelül 200 érzékelő, értelmi és motorikus képesség és készség zavartalan együttműködésére van szükség. Abban az esetben, ha valamely területen fogyatékoság jelentkezik vagy némely részkészség hiányával az olvasási teljesítmény romlik. Ilyen esetekben jelentkezhet alexia¹², diszlexia¹³ és diszgráfia¹⁴. A diszlexia örökölhető, az idegrendszer valamely hibája, hiányossága okozza, lehetnek tünetei ilyenek a teljesítmény-, beszédzavar, betűcsere, betűelhagyás, betűtévesztés, szótagcsere, szótévesztés és a szűk szókincs. A diszlexia mellett érdemes megemlíteni az áldiszlexiát, amelyet környezeti, társadalmi hatások váltanak ki, illetve okozhatja, ha nem megfelelő az

¹¹ Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.*–Bp.: Trezor Kiadó, 2006. 249.p.

¹² Más néven szóvaktság, olvasásképtelenség, ebben az esetben az ember képtelen az elolvasott szó felismerésére.

¹³ Az olvasás illetve írás elsajátításának nehézségével járó tanulási zavar.

¹⁴ Más néven írászavar; az írás képességének teljes vagy részleges elvesztésével járó tanulási zavar.

olvasástanítási technika, melyet az iskolában alkalmaznak vagy akár a korai beiskolázás. Hazánkban a Magyar Tudományos Akadémia Pszichológiai Kutatóintézetének munkacsoportja kezdett foglalkozni az olvasás problémájával 1990-es évek elejétől. Az olvasásfiziológiai vizsgálatok kimutatták, hogy az olvasás nem folyamatosan, hanem betűzéssel, szótagolással, később pedig szó és szócsoporthoz történik, valamint arra is fény derült, hogy az emberek túlnyomó része helytelenül beszél. A megfelelő olvasáshoz az olvasónak meghatározott módon, másodpercenként 3-4 szemmozgással kell a szemét mozgatnia. Az olvasó szeme ugrásokat, ugrássorozatot végez, az ugrások között a szem megáll, majd ismét ugrik, esetleg visszatér a már olvasott szövegrészre. A megállásoknál történik a felfogás, egy szövegrészre való visszatérés pedig az ellenőrzés illetve az értelmezés miatt történhet. Az olvasás hatékonyságánál fontos tényezők a figyelem és a koncentráció, e kettő nem választható el egymástól.¹⁵

3.2. Az olvasás indítékai és fokozatai

Az olvasásnak különböző külső és belső indítékai lehetnek, ilyenek a funkcionális, önképzés jellegű vagy az irodalmi motivációk. Funkcionális motivációról, akkor beszélhetünk, ha szakmai olvasmányokat veszünk kézbe, vagy ismeretszerzés illetve adatgyűjtés céljából olvasunk. Egyik jellemző esete, ha valaki azért olvas, hogy kikapcsolódjon a mindennapok problémáiból, ellazuljon. Funkcionális jellegű indok az is, ha valaki önképzés céljából olvas, itt a fő cél a művelődés és nem az olvasás öröme. Az irodalmi motivációk azok, amelyek az olvasást nem eszköznek, hanem célnak tekintik. Az olvasás a tudat egészét leköti és az olvasót tehetetlenné teszi. Az olvasás egyszerre szociális és antiszociális cselekvés, ideiglenesen megszünteti a kapcsolatot a külvilággal és csak az olvasmányra koncentrál az ember, ugyanakkor új kapcsolatokat teremt a mű világával, az olvasó úgy éli meg mintha ő is a mű szereplője vagy belső szemlélője lenne. Magyarországon az olvasói igénykutatás az 1970-es években kezdődött. A kutatásokat nehezíti az a tény, hogy a legtöbb olvasó viszonylag ritkán mesél könyvélményeiről, hogy miért akarnak egy-egy könyvet elolvasni, illetve, hogy milyen értékek alapján választják ki az olvasmányt.

A kezdő olvasó először még gondolkodás nélkül elfogadja a felnőttek nézeteit és motivációs indokait, ajánlásait, később már saját belső motivációja alapján választ és

¹⁵ Dezső Zsigmondné: *A szellemi munka technikája. Ismeretszerzés (gyorsolvasás), - rögzítés, - közlés.* - Budapest, OMIKK, 1987. 19.p.

törekszik az értékek felismerésére, végül a legmagasabb szint, amikor az olvasmányélmények már a személyiségbe is beépülnek. Az olvasmányok választása nemek szerint is változó, más értékek alapján választanak a fiúk és mások a lányok szempontjai. A fiúk a vakmerőséget, leleményességet, hősiességet keresik, míg a lányok inkább az önfeláldozást, a hűséget és önzetlenséget.¹⁶

Az olvasásnak három fokozatát különböztetjük meg az interpretáló¹⁷, a bíráló és az alkotó olvasást. Mindhárom fokozat a szó szerinti olvasást feltételezi, a bíráló olvasáshoz szükség van a szöveg tartalmának megértésére és az elolvasottak véleményezésére, míg az alkotó olvasás, továbbgondolás, kiegészítés, amely már alapvető ismereteken alapul.¹⁸

3.3. Olvasás, mint készség; olvasásteljesítmény

Az olvasás egy készség, egy bonyolult és komplex viselkedési forma, amelyet el kell sajátítani. A komplexitás, azt jelenti, hogy részkészségekből épül fel, amely egyes kutatók szerint hierarchikusan egymásra épül. Az egyenletes olvasás mögött sokféle tevékenység és időzítés áll. A gyakorlott olvasó egyszerre működteti a beszéd elemeit, a hangokat, a mondatant és a jelentést, ugyanakkor maga dönt az olvasás tempójáról. Olvasás közben a mű kapcsolatot teremt a szerző és az olvasó között, egyfajta kommunikáció jön létre. Kezdő olvasó a szóalak teljes egészét végignézi, míg a rutinos olvasónak elegendő az első 3-4 betű dekódolása, mivel tapasztalatból tudja a további kombinációkat, ha esetleg mégsem, akkor előfordul, hogy visszatér, és újra értelmezi az adott szövegrészt. Hasonló folyamat játszódik le abban az esetben, amikor egy mű címéből következtetünk a tartalomra. Minél gyakorlottabb az ember az olvasásban annál gyorsabban megy a szöveg értelmezése és jobban tud figyelni a körülötte zajló eseményekre is. Előfordul olyan eset, amikor egy ismeretlen szónál lelassítunk, úgymond elemezzük a szót, ezt például az angolok betűzéssel, a magyarok pedig szótagolással teszik.

A kezdő olvasó hangosan olvas, mivel szüksége van a megerősítésre és az ellenőrzésre, majd fokozatosan elcsendesedik, végül már csak a hangszálak jeleznek egyfajta maradványként a hangos tevékenységből (szubvokalizáció). A gyakorlott olvasó már képes

¹⁶ Dombi Mária Adrienn: *Olvasás – megértés - azonosulás. Az aktív olvasóvá nevelés lehetőségei.* –In: Könyv és nevelés, 2000. 2.évf. 3.sz. 52.p.

¹⁷ értelmező

¹⁸ Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* –Bp.: Trezor Kiadó, 2006. 315. p.

arra, hogy szelektáljon, ezáltal gyorsabban tud haladni olvasás közben, ha erre van szükség. (A kutatók számára fontos ez, mivel ők villámolvasást végeznek.) Kezdő olvasónál az olvasási egységek kisebb szavak, szótagok és minél rutinosabb az olvasó annál nagyobbak ezek az egységek.¹⁹

Az olvasási teljesítményt sok tényező befolyásolja, többek között az olvasásban való jártasság, a szöveg nehézségi foka, az olvasás célja, az olvasó fizikai és lelki állapota, és a szöveg ismertsége. A gyorsaság a gyakorlottságtól és értelmi képességektől is függ illetve, hogy egy rögzítési idő alatt hány betűt képes az agy felfogni. Az olvasást különböző tényezők lassíthatják, nehezíthetik, ilyenek a fáradtság, a régi nyelvezetű, a tudományos szöveg, az idegen szavak az anyanyelvi szövegben, az idegen nyelvű szöveg, vagy akár ha a betűk és a szavak nem képviselik a beszélő vagy író tudatában a jelentéstartalmat. Az olvasásteljesítmény átlaga 25 oldal óránként, amit már egy 11 éves korú gyerek is képes végigolvasni és értelmezni. Az iskoláskorú gyerekeknél a tanító és a könyvtáros feladata, hogy próbálja javítani az olvasásteljesítményt. Az a személy, aki 6-8 éves kora után sajátítja el az olvasást gyengébb olvasási teljesítménnyel fog rendelkezni. A lassú olvasókra jellemző hogy inkább tanulmányozzák a szöveget, mert fárasztó és nehéz kötelességnek érzik e feladatot. A gyorsan olvasó ember nem törődik az olvasás céljával, így a felületesség miatt kevés információt memorizál. A gyenge olvasó számára az olvasás lassú és fárasztó időtöltés, nehezebben megy a szöveg lényegének kiemelése, ugyanakkor, ha próbálja növelni a gyorsaságot, az gyengébb felfogáshoz vezet.²⁰

3.4. Művek befogadása, az olvasmányok hatása

A művek befogadása, attól függ többek között, hogy az olvasó előzőleg milyen műfajú, értékű, témájú és formájú műveket ismert meg. Az irodalom, az olvasás azt nyújtja az olvasónak, amit vár tőle, legtöbb ember számára az olvasás a mindennapi élet gondjai elől való menekülés, a feszültségoldás eszköze. Két alapvető befogadói magatartás van a szerzőorientált és a tartalomorientált. A szerzőorientált magatartásra a jellemző, hogy a szerző alapján választ művet és nem a tartalom lesz a fontos. Az író vagy költőt eddigi ismeretei vagy valamilyen közvetlen környezeti hatás alapján választja. A tartalomorientált

¹⁹ Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* Bp.: Trezor Kiadó, 2006. 223.p.

²⁰ Dezső Zsigmondné: *A szellemi munka technikája. Ismeretszerzés (gyorsolvasás), - rögzítés, - közlés.* - Budapest, OMIKK, 1987. 103.p.

magatartásra a témakör szerinti választás jellemző, azt hogy az adott művet ki írta nem tartja fontosnak.

A művek hatása csak hasonló behatások egész sora következtében mutathat látható magatartásbeli és kulturális változásokat. A szépirodalmi műveknek rendkívül intenzív a hatása, de csak pillanatnyi. Egy-egy tragédia regény vagy lírai vers hatása alatt intenzívebben, gazdagabban érzünk és gondolkodunk, mint hétköznapijainkban. Az olvasmányok hatása koncentráltabb, ha már van mögötte hasonló tapasztalat. A szerzők alkalmazkodnak az adott társadalmi normákhoz, szokásokhoz, trendekhez, az elsődleges cél azonban a személyiség megerősítése, védelme az olvasás és művelődés által. Az ösztönös menedékkeresés alapja éppen a könyvek erkölcsi erejébe vetett bizalom és hit.²¹

4. Az olvasás tanítása

4.1. Az olvasás tanulásának folyamata

Sokat foglalkoznak manapság az olvasás kérdésével, sokféle megközelítésben, ugyanis másképp beszél az olvasásról egy tanár, egy könyvtáros, egy olvasásszociológus és másképpen egy nyelvész.

A családban történik az alapozás, az érzelmi ráhangolás, az iskolában az olvasás megalapozása és a szövegértés fejlesztése, az olvasói igény megszilárdítása. Első lépésként a gyerekek megismerkednek az ABC betűivel, majd megtanulnak a szövegből tájékozódni, lényeges részeket kiemelni és ezeket értelmezni. Amennyiben ezeket már tudják, begyakorolták, és képesek a pontos és szövegszerinti olvasásra, akkor már képessé válnak a kritikai olvasásra, ezáltal fejlődik a kreatív olvasási képességük is, melyet a könyvtárakban kiszélesíthetnek, elmélyíthetnek. Egy új szöveg esetén a tanító feladata, hogy előkészítse a témát, esetleg felelevenítse a már tanult információkat.²²

Az olvasni tanuló gyerekek kezdetben hangosan olvasnak, majd gyakorlottsággal általában harmadik, negyedik tanév végére kialakul a néma olvasás. Néma olvasásról már a 9. századtól beszélhetünk, de általánossá csak a 17 – 18. században vált. A néma olvasással

²¹ Bartos Éva (szerk.): *Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról.* –Budapest: Magyar Olvasástársaság, 1999. 16.p.

²² Nagy Attila (szerk.): *A többkönyvű oktatás felé. Könyv- és könyvtárhasználati módszerek, példák.* –Budapest: OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1995. 45.p.

növeljük az olvasás gyorsaságát, mivel nem fordítunk időt a szavak kimondására, több idő jut értelmezésre és az újraolvasásra.²³

Az olvasástanítás egy nyelvi tudatosságon alapuló tanított tevékenység, amelyben fontos szerepe van a kiegyensúlyozottnak. Az olvasás tanításának alapfeltétele egy megfelelő program kidolgozása és alkalmazása. Az 1978 után kialakult olvasástanítási technikáknak jellemzője az egyensúlyvesztés volt, amin a NAT²⁴ sem tudott enyhíteni. 1989 után több olvasás és anyanyelv tanítási technika született, ezzel iskola és tanárfüggővé vált, hogy melyiket választják, alkalmazzák a gyerekek tanítására.

Egy hatéves gyermek számára a beszéd és a beszédértés fejlesztése a legfontosabb, ebben a korban aktív figyelemmel kíséri a körülötte elhangzó beszédet, mivel tökéletesíti a kiejtését, fejleszti szókincsét, mondatalkotását. Hangos tevékenységgel lehet elkezdni az olvasás tanítását, tehát fontos szerepe van a beszédnek és beszélgetésnek. A gyerekek kezdetben 10 hang megértésére képesek másodpercenként, azonban a felnőttek körülbelül háromszor ennyi hangot küldenek feléjük, így a megértés nehéz, az információ nem érhető. A televíziónál hasonló a helyzet, de ott a megértést könnyíti valamennyire a képi információ. Az olvasásnál a gyerek adja a tempót a megértéshez, ezt nem lehet siettetni, ugyanis egyéneként változó.

Az elmúlt 25 évben tiltották a bemutató olvasást, a néma olvasásra épülő szövegfeldolgozás került előtérbe az oktatásban illetve a globális szóképes olvasástanítás volt jellemző. Általában kevesebb lett a beszélgetéses szövegfeldolgozás, szeretnek a tanárok a munkafüzetekre támaszkodni, ilyenkor pedig kénytelenek a feladatsor készítőjének modelljét követni és ki van zárva mind a tanár, mind a gyerek egyéni kezdeményezése.

Egy tanítónak ismernie kell a beszédhibákat, fontos tudnia, hogy a tájnyelvi kiejtés nem hiba, azonban ha szükséges, akkor szakemberhez (logopédushoz) irányítja a tanulót.²⁵ Az iskola és a tanító felelőssége elsődleges az olvasás szempontjából. Nem jó az a tanító, aki csak feladatlapokat tesz a gyerekek elé, nem beszélget velük és sosem olvas fel, ugyanakkor az sem hatékony, aki a játék és a felolvasások kedvéért elhanyagolja az írás tanítását. A beszélgetések alkalmával a gyerekek lehetőséget kapnak arra, hogy elmondják véleményüket,

²³ Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* Bp.: Trezor Kiadó, 2006. 39.p.

²⁴ Nemzeti alaptanterv

²⁵ Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. . Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* Bp.: Trezor Kiadó, 2006. 243.p.

érzéseiket, benyomásaikat. Ha a tanító egy mű ismertetéséhez a felolvasás módszerét alkalmazza, a gyerek mintát kap a kifejező, átélt tartalomnak megfelelő felolvasáshoz.²⁶

Az iskolában teljesedik ki a tanuló és a könyvek közötti kapcsolat, az alsó tagozatos rövid történetek és egyszerű olvasmányok, illetve a felső tagozatos irodalmi művek bevezetik a diákokat a szépirodalom világába, ugyanakkor a felső tagozatban már az ismeretközlő irodalom is előtérbe kerül. A magyar és külföldi irodalom tanulása során megtanulják értelmezni, megérteni a szerzők nyelvezetét, érzelmi világát. Csak a szakmailag jól képzett, számonkérésben következetes tanár tudja tartalommal megtölteni az irodalomórákat.

4.2. Az olvasás elutasítása

Az olvasás elutasításának különböző okai lehetnek. Lehetnek biológiai okai ezek a már említett alexia, diszlexia, áldiszlexia. Oka lehet még az elutasításnak, ha nem megfelelő az olvasástechnika elsajátítása. A közoktatás feladata 6 éves kortól a kötelező olvasástanítás. A rendszerváltás előtt egységes, központi rendszerrel történt a tanítás, utána több módszer kapott teret, egy iskolán belül is. Ez a tanári szabadság nem feltétlenül jó; nem biztos, hogy ezek a módszerek megfelelően kikísérletezettek, kipróbáltak voltak előzőleg. Ezek maradandó sérüléseket okozhatnak a gyerekekben. Amennyiben az 1-2. osztályban nem szerzik meg a gyerekek az olvasási készséget, később nem lehet pótolni, nem alakul ki az olvasáshoz való pozitív viszonyuk. A tanárok sokszor a szülőkre hárítják az iskolák feladatát. Gondot jelent az is, ha a szülők szokásrendszerében, értékrendjében, az olvasás háttérbe szorul, ugyanis a gyermekre ösztönzőleg hat a szülői példamutatás. Mai világunkban egyre inkább háttérbe szorulnak a meghitt családi együttlétek, beszélgetések. A gyerekek számára egyre nehezebbé válik az olvasás elsajátítása. A gyengébb olvasók általában nehezen fejezik ki mondanivalójukat, kommunikációs gondokkal is küzdenek, számukra gondot okoz mind a tanár mind a tankönyv utasításait követni.

Minél kevesebbet olvas a gyerek annál szegényesebb a szókincse, igénytelen a nyelvi megformálása, képzelete fejletlenebb, hátrányba kerül a személyiségfejlődés, az érzelmi érés, a beilleszkedés és a tanulás területén is, hiszen nélkülözhetetlen hozzá az olvasás.²⁷

²⁶ Nagy Attila (szerk.): *A többkönyvű oktatás felé. Könyv- és könyvtárhasználati módszerek, példák.* –Budapest: OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1995. 44.p.

²⁷ Bartos Éva (szerk.): *Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról.* –Budapest: Magyar Olvasástársaság, 1999. 12.p.

Az olvasás tanítását nagymértékben befolyásolja a tanár személye, hogy tudja megszerettetni az olvasást, mennyire erőlteti a gyerekekre annak kötelezőségét. Sok gyereket az sarkallja az iskolában a minél jobb olvasásra, hogy jó jegyet kapjanak, azonban az iskolák és tanárok igazi sikere az lenne, ha nemcsak a jó érdemjegyért olvasnának a gyerekek.

A kérdés, hogy miért nem olvas a gyermek, még mindig aktuális kérdés. A számbeli mutatók és a nemzetközi felmérések igazolják, hogy a gyermekek olvasása hanyatlásnak indult. A fiatalok kevesebbet forgatnak könyveket és egyre kevésbé értik, amit olvasnak. A gyerekek egyre inkább eltávolodnak a könyvektől, ugyan az óvodában még találkozhatnak a mesével és a televízióban is, de ellenőrizetlenül.

4.3. A jövő

Fontos és nagy horderejű változásokra van szükség az olvasástanításban. Magyarországon az olvasásfelmérések eredményének sivársága miatt szükség van az értő olvasás tanításának fejlesztésére, a diákok szövegértő olvasási szintjének emelésére. A magyar gyerekek nem megfelelő szövegértő olvasási eredménye nagy nyilvánosságot kapott, azonban ennek megoldásához átfogó reformokra van szükség. Az olvasáspedagógia problémája az olvasástanítás, amely a tanítóképző intézmények területe volt, mely mára kiszélesedett, de még koránt sem kellő mértékben.

Egyes nemzeteknél a tradícióiknak megfelelően más és más profilú olvasáskutató műhelyek, irányzatok alakultak ki, ennek alapján az olvasási problémákról és a fejlesztő programokról is képet kaphatnak.²⁸

Egyes nézetek szerint, az oktatásnak a tanulók számára egyénre szabott tanítást kellene biztosítani, ugyanis eltérő a tanulók képessége, fejlődési szintje. Ezzel azonban több felelősség hárulna a tanítókra és tanárookra. Ugyanakkor az oktatás technikai modernizálására is szükség lenne.²⁹

Nagy gond, hogy hazánkban bizonyos munkaköröknél nincs meg az a társadalmi elvárás, hogy olvasottak legyenek az emberek. A munkavállalóktól a munkáltatók nem várják el a tájékozottságot, olvasottságot. Sokan időhiányra hivatkozva nem olvasnak.

²⁸ Steklács János: *Az olvasástanításról jövőidőben, feltételes módban.* –In: Könyv és nevelés, 2009, 9.évf. 3.sz. 17.p.

²⁹ Gál Ferenc: *A tankönyvkiadás időszerű problémái.* –In: Könyv és nevelés, 2002. 4.évf. 2.sz. 46.p

A társadalomban élő ember nem képzelhető el hírek, információk különböző típusú közlése, azaz kommunikáció nélkül. Egy modern civilizációban tájékozódni, hírt szerezni és közölni, kapcsolatokat kialakítani, azaz létezni és boldogulni nem lehet az írásbeliség és az olvasás valamilyen formája nélkül.

5. Gyerekek és fiatalok olvasásának jellemzői

A növekedés folyamán a gyerekek sok konfliktussal szembesülnek. Az olvasmányok átélésével, a hősökkel való azonosulással, történetek kitalálásával történik az ideálképzés, ebben rejlik az olvasmányok legnagyobb ereje, mert mintát szolgáltatnak, ezért is nagyon fontosak a mesék. Régen a szülők olvastak mesét a gyerekeknek, ma a sok elfoglaltságuk, fáradtságuk miatt a mesemondást átveszi a rádió, a televízió, a videó, a számítógép, a DVD. Mára egyre ritkábbá válnak a meghitt családi együttlétek, beszélgetések, és elmaradnak gyerekek számára fontos esti mese felolvasások.³⁰ A gyermekek személyiségének neveléséhez nélkülözhetetlenek a mondókák, a versek és a dalok. Mindezek hozzájárulnak a fantázia kialakulásához, és a lelki problémák feldolgozásához. A mesék műalkotásokként ragadják meg a gyermek képzeletvilágát. A vizsgálatok szerint a vidéki gyerekek jobban igénylik a mesét, a budapesti szülők viszont több könyvet vásárolnak gyermekeiknek, az viszont nem biztos, hogy el is olvassák.³¹

A család saját könyvállománya és a családi környezet jelentősen befolyásolja a gyerekek olvasási szokásait. A fiúknak és a lányoknak eltérőek az igényeik. Az fiúk olvasói érdeklődésének középpontjában a kaland, az izgalom áll, a lányok inkább a mese és az ifjúsági regény iránt érdeklődnek. A történelmi témák és az állatokról szóló művek iránt egyforma az érdeklődés. Az életkorral haladva bővül a kedvelt témák köre. Felmérések szerint a lányok többet és jobban olvasnak, mint a fiúk, ugyanakkor a lakóhely is befolyásoló tényező lehet. Vizsgálatok bizonyítják, hogy a nagyvárosokban élő gyerekek olvasási teljesítménye jobb a kisebb községekben élőkénél, azonban meg kell említeni, hogy itt

³⁰ Bartos Éva (szerk.): *Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról.* -Budapest: Magyar Olvasástársaság, 1999. 13. p.

³¹ Nagy Attila – Katsányi Sándor: *Olvasáslélektan és -pedagógia.* – In: Könyvtárosok kézikönyve. 4. köt., Határterületek. - Bp.: Osiris K, 2002. - 61.p.

nagyban hozzájárul ezekhez az eredményekhez, hogy átlagosan a szülők iskolázottsága alacsonyabb, illetve kevesebb a könyvtár és a könyvesboltok száma.³²

Az iskolások már leginkább az ifjúsági regényeket, a fantasztikus könyveket és az útleírásokat kedvelik, a mese iránti érdeklődés minimálisra csökken. Sajnos mára a fiatalok legtöbb idejüket a televízió előtt töltik. A szórakozás terén a televíziózás áll az első helyen, ennek hatására egyre inkább hátrébb szorul az olvasás. Közismert mára a korai érés jelensége, gyorsabb szellemi és biológiai fejlődés jellemző a fiatalokra, de ezzel együtt lassabb az érzelmi érés. A fiatalok körében a versszeretet rohamosan csökken, a maga élvezetére verset olvasó diák ma már egyre ritkább. A romantikus és klasszikus realista irodalom háttérbe szorul, az ifjúsági irodalom (nem mindig a legjobb színvonalú) műveit olvassák inkább a kamaszok. A tanulók közel 40%-a csak a tankönyveket tekinti a tudás egyetlen forrásának. A tanulók olvasási szokásaira igencsak hat az iskola, a környezet, de befolyásoló a szülők társadalmi helyzete, iskolázottsága, általános kulturális színvonala és ízlése.

Az alsó tagozatban megtanult olvasástechnika és szövegértés, a felső tagozatban tovább fejlődik. A betűk megtanulása után, olvasás nélkül nincs tanulás, tehát tantárgyközi feladat.³³ Nagyon kevés a tanórákon történő olvasmányok megbeszélése, ezek közül is leginkább a kötelező olvasmányokra helyeződik a hangsúly. Az iskolában tanult versek többségét unalmasnak tartják, viszont a fiatalok jelentős része a slágerek, dalszövegek tucatjait kívülről tudja, éneklő, igaznak és fontosnak érzi.

Néhány gyerek az általános iskolát befejezve, nem megy továbbtanulni, bár ez napjainkban egyre ritkább, a legtöbben valamilyen gimnáziumot, szakközép- vagy szakiskolát választanak. Akik gimnáziumban vagy szakközépiskolában folytatják tanulmányaikat, többet olvasnak, mint azok, akik szakiskolába mennek továbbtanulni. A szakmunkásképző intézetek diákjainak zöme alacsonyabb műveltségi szinttel rendelkezik, mint az egyéb középfokú iskolákban.

A kamaszkor kezdetén eldőli a gyerekek könyvekhez való viszonya. A serdülőkre jellemző a könyvektől való elfordulás, ugyanis sok olyan szabadidős tevékenységet fedeznek fel, amellyel egyszerűbben és kevesebb energiáfordítással szórakozhatnak. Felmérések szerint csökken az olvasni szeretők száma, ezzel együtt romlik a beszédképesség is.

³² Nagy Attila (szerk.): *A többkönyvű oktatás felé. Könyv- és könyvtárhasználati módszerek, példák.* –Budapest: OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1995. 11. p.

³³ Nagy Attila (szerk.): *A többkönyvű oktatás felé. Könyv- és könyvtárhasználati módszerek, példák.* –Budapest: OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1995. 44.p.

A könyvtárosok feladata, tehát az hogy az életkor figyelembe vételével ajánljon olvasnivalót a gyerekeknek és a fiataloknak, ismerje problémáikat. A könyvtárak feladata pedig többek között az, hogy megerősítse az olvasással kapcsolatos pozitív élményeket.³⁴

Az olvasásnál igen döntő a motiváció kérdése, fontos az olvasás tanítási módszereinek továbbfejlesztése. A gyerekeknek a mai oktatás nem hagy elég időt az olvasás elsajátítására. A magyaroknál jobban teljesítő országok diákjai 5-6 évig tanulják ezt az alapvető készséget. Az olvasás függ a település nagyságától, a budapesti és a megyeszékhelyeken található iskolák között kisebbek a különbségek, de a községi iskolák átlagtól való lemaradása jóval nagyobb. A város előnyei a kisebb településekkel szemben folyamatosan nőnek. Az olvasási készség csiszolása, az olvasás iránti érdeklődés elmélyítése nem egy pedagógus vagy tantárgy feladata, iskolarendszerünknek egészében folyamatosan annak érdekében kellene dolgozni, hogy ez a tudás mindenki alapvető emberi joga legyen. Rugalmasabb tantervekre és oktatási módszerekre lenne szükség.

6. Olvasás helye a szabadidős tevékenységek között

6.1. Olvasás és televíziózás

A kikapcsolódásra vágyó gyerekek többféle tevékenység közül választhatnak, ezek között vannak egyedül végezhető és társas tevékenységek, illetve otthoni vagy kimozdulást igénylő programok.

A szabadidő eltöltésének legáltalánosabb formája ma a tévénézés. Azzal, hogy egyre több időt töltenek a gyerekek és a fiatalok a televízió előtt, az olvasásra fordított idő annál kevesebb lesz. A tévé és a műholdas csatornák megjelenése és elterjedése új utat nyitott az ismeretszerzésben, általuk könnyebbé vált az információközvetítés audiovizuális módon. A tévé képi világa magával ragadja a gyerekeket, azonban megfosztja őket a saját fantáziájuk, illetve képzeletviláguk kialakítástól. A műsorok válogatás nélkül, kendőzetlenül kerülnek a gyerekek elé, egyedül a szülők tudnak ennek gátat szabni, habár manapság egyre kevesebb szülő figyel arra, hogy mit néz a gyermeke.³⁵

³⁴ Szilágyi Gabriella: *Gyermek könyvtárba járási szokásai*, <http://krono.inaplo.hu/index.php/inter/weblibrary/546-gyermekek-koenyvtarba-jarasi-es-olvasasi-szokasainak-helyzete-magyarorszagon>. 2010-04-03.

³⁵ Nagy Attila (szerk.): *A többkönyvű oktatás felé. Könyv- és könyvtárhasználati módszerek, példák.* –Budapest: OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1995. 9.p.

A televízió alapjaiban megváltoztatta a fokozatos átmenetet a gyermekkorból a felnőttkorba. Itt nem különül el a gyermekek számára a jó és a rossz, előfordul az erőszak, a megtorlás és a szexualitás is, nem úgy, mint a mesekönyvekben és a kornak megfelelő ajánlott irodalomban. A tömegkommunikáció üzenetei különböző célcsoportokat céloz meg, így olyan közönséghez is eljut az információ, aki még nem rendelkezik megfelelő tapasztalatokkal így nem megfelelően épül be információs rendszerébe. Vizsgálatok szerint a 6-9 évesek 60%-a, míg a 10-13 évesek 75%-a maga kapcsolja be és ki a televíziókészüléket.³⁶

Az olvasásnak és a televízióknak más a kódrendszere, másképp dekódoljuk ugyanakkor a televíziós nyelvet oktatás nélkül is elsajátíthatják a gyerekek. Napjainkban inkább beszélnek a gyerekek és a fiatalok a tévéműsorokról, filmekről, mint az elolvasott könyvélményeikről. A gyermekeknek nehéz dolguk van abban az esetben, ha meg kell ítélniük, hogy a látott dolog valóság vagy fantázia, általánosságban azonban elmondható, hogy a reálisnak talált tartalom esetén jobban tudnak azonosulni a látottakkal.³⁷

Az olvasás a befogatótól aktívabb részvételt követel, mint az audiovizuális eszközök esetén, ugyanis nem csak a külső érzékszervekhez szól, hanem gondolkodásmódunkat és belső szemléletünket is megcélozza. Gondolatokkal válik láthatóvá és hallhatóvá elsősorban a szépirodalmi olvasmány, míg a televízióban már kész képzelte világot és rendező által megtervezett képet kapunk.

Meg kell említeni azt a tényt, hogy az irodalmi művek tévéképernyőre vitele, amely egyre gyakoribb olvasásra ösztönzi a gyerekeket és fiatalokat. A műsorok, filmek megjelenése ösztönzi az olvasást és növeli a könyv iránti keresletet, könyvkölcsönzést, tehát elmondható hogy a televíziózás bizonyos szinten olvasásra mozgósít.³⁸

Az olvasási szakemberek mellett a gyermekorvosok is aggasztónak tartják, hogy a család a gyermek számára már nem a biztonságot, a védelmet jelenti illetve a mértéktelen és kritika nélküli tévézés következménye, hogy elvesztik érzelmi érzékenységüket, beszédzavarok jelentkeznek.³⁹

³⁶ Takács Vera: *Gyerek és televízió*, <http://www.takacsvera.hu/gytv/kosa2.php>. 2010-04-03.

³⁷ Takács Vera: *Gyerek és televízió*, <http://www.takacsvera.hu/gytv/kosa3.php>. 2010-04-03.

³⁸ Gereben Ferenc – Nagy Attila: *Adalékok Magyarország olvasás- és értéktérképéhez*. –In: Jelkép, 1991. 12.évf. 3-4. sz. 32.p.

³⁹ Bartos Éva (szerk.): *Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról*. –Budapest: Magyar Olvasástársaság, 1999. 13. p.

6.2. Olvasás és számítógép használat

Napjainkban a televíziózás mellett egy újabb szabadidős tevékenység jelent meg, a számítógép használat. A számítógépezés erős konkurensé lett a tévénézésnek és az olvasásnak.⁴⁰

Az iskolai évek alatt a gyerekek még biztosan kapcsolatban vannak a könyvekkel és a könyvtárral. Kutatások szerint a gyerekek kényelmesen és kellemes környezetben szeretnek olvasni, a könyvtárak ezeket a körülményeket próbálják megteremteni. A gyerekek mértéktelen számítógép használatának csak a szülők tudnak gátat szabni. A számítógéppel manapság együtt jár az internet, amely különböző veszélyeket rejt a gyerekek számára, ugyanis nem lehet korlátozni a gyerekeknek, hogy milyen weboldalt nézhetnek. Az internet helyes célokra is használható, például egy-egy könyvtár jól elkészített honlapja figyelemfelkeltő, érdekes és olvasásra buzdító lehet a gyerekek számára. Némely gyerekeknek, fiataloknak összeállított honlap érdekes információkat közöl és rendezvényekről, családi programokról értesít.⁴¹

A gyerekek egyre kevesebb könyvet olvasnak, az online olvasás viszont folyamatosan nő, a szakemberek szerint azonban ez az olvasás nem olyan minőségű, mint a papíralapú.

Az internet, az internetes katalógusok lehetőséget biztosítanak az információkereséshez, azonban a fiatalok nagy többsége inkább a játék miatt ül le a számítógép elé, ha mégis tanuláshoz alkalmazza, gyakran szembesül azzal a ténnyel, hogy a talált információk pontatlanok illetve hiányosak.⁴²

Az internettel megnyílt a tanulás és oktatás új lehetősége, a pedagógusoknak ezt érdemes alkalmazni. A kötelező olvasmányok biztosítják, hogy a gyerekek az iskolás korukban könyveket olvassanak. Izgalmas számítógépes játékok sora jelentik meg a piacon, egyre jobb grafikával, amelyek csábítóak a gyerekek és fiatalok számára, a szórakoztató, hobbyszerű olvasás eközben háttérbe szorul. A mai fejlődéshez hozzátartozik, hogy a gyerekek, kamaszok megismerkedjenek a számítógéppel és internettel, ugyanis

⁴⁰ Ábrahám Mónika: *12-14 éves gyerekek olvasási, könyv- és könyvtárhasználati szokásai*. –In: Új pedagógiai szemle, 2006. 1.sz. 13.p.

⁴¹ Recski Ágnes: *Olvasás és/vagy számítógép?*. –In: Fordulópont, 2005. 7.évf. 2.(28.)sz. 67.p.

⁴² Ábrahám Mónika: *12-14 éves gyerekek olvasási, könyv- és könyvtárhasználati szokásai*. –In: Új pedagógiai szemle, 2006. 1.sz. 15.p.

nélkülözhetetlen napjainkban szociális fejlődésükhöz. A jövőjük szempontjából szintén nélkülözhetetlen, ugyanis nagy valószínűséggel a tudás és technika életük része lesz.⁴³

A könyvtárosoknak és pedagógusoknak együtt kell összefogniuk ahhoz, hogy az olvasás a gyerekek és fiatalok számára ne büntetést, vagy szükséges rosszat jelentsen. A televízió és számítógép használat begyűrűzött a mindennapokba, azonban ahelyett, hogy ezt helytelen dolognak tartanák, inkább segédeszköznek kellene tekinteni a könyvtárakban, az iskolákban és az otthonokban. Felügyelettel és ajánlásokkal a gyerekek kedvet kaphatnának az olvasáshoz, azonban ehhez a hozzáálláson kell javítani.

7. Olvasási helyzetkép

7.1. Magyarország

Manapság egyre kevesebbet olvasnak az emberek Magyarországon. Ennek több oka lehet, egyesek időhiányra, olvasási kedv csökkenésére hivatkoznak. 1964-ben a legkedveltebb írók többek között Jókai Mór, Gárdonyi Géza, Móricz Zsigmond és Mikszáth Kálmán voltak. 1985-ben az új értékrend és nézetek szerint már a klasszikus szerzők csak töredékét olvasták, helyükbe a kortárs bestseller írók léptek Berkesi András és Szilvási Lajos. Az ezredfordulóra már leginkább a média által felkapott szerzők állnak az első helyen az olvasás tekintetében, ugyanakkor megjelenik néhány régebbi nagy név is például Petőfi Sándor, Jókai Mór, Gárdonyi Géza. A három legkedveltebb regény hazánkban az Egri csillagok, A köszívű ember fiai és Az arany ember, ugyanakkor ezeket a műveket a legújabb sikerkönyvek háttérbe szorítják. Napjainkban az ismeretközlő irodalom olvasása erősödött. A rendszerváltás után a könyvkiadás nagy változáson ment keresztül, rengeteg könyvkiadó jelent meg a piacon, azonban kevés maradt fenn napjainkra. A korlátok megszűnésével, a nagy példányszám eladással és a kiadók számának növekedésével a kiadványok színvonala csökkent. 1995-ben Magyarországon kedvező változások mentek végbe a könyvkiadásban a könyvtámogatási rendszer segítségével köszönhetően. Mára a könyvkiadás szerkezetében és kínálatában nyugat – európaias jelleget öltött.

⁴³ Benedek Janka: *Az Óperenciás tengeren is túl – lehet az internettel olvasásra nevelni?*, <http://krono.inaplo.hu/index.php/inter/weblibrary/856-az-operencias-tengeren-is-tul-lehet-az-internettel-olvasasra-nevelni>. 2010-04-05.

Olvasási teljesítmények méréséhez különböző nemzetközi vizsgálatokat végeznek. 1986 óta Magyarországon rendszeres tanulói teljesítménymérések zajlanak, melyeket Monitor-vizsgálatoknak nevezünk.

Az egyik ilyen vizsgálat IEA⁴⁴, amely a tanulói teljesítmények nemzetközi összehasonlítására törekszik 11 európai ország és az Egyesült Államok részvételével. Első vizsgálatukban három szempontot vizsgáltak (1970-71): a szövegértést, a szavak ismeretét és az olvasás sebességét. A magyar 10 éves tanulók szövegértésben Chile, India és Irán tanulóit előzték meg, a 14 évesek eredménye valamennyivel jobb ennél. Az rossz eredmények miatt terjedt el a médiában, hogy „a magyar gyerekek nem tudnak olvasni”. Az 1990-91-es vizsgálat már jobb eredményeket mutatott, bár a vizsgálaton kisebb módosításokat hajtottak végre.

A másik vizsgálat az OECD⁴⁵, amely több ország olvasási szintjét vizsgálja, 1994, 1996, 1998-as vizsgálataiban Magyarország csak az utolsóban vett részt. Három területet vizsgáltak: a prózaolvasást, a dokumentumolvasást és a számolást. Ebben a vizsgálatban a svédek hozták a legjobb és a chileiek a legrosszabb eredményeket. A magyar eredmények mindhárom kategóriában csak a harmadik szintet érték el.

Az 1990-92-es, 9-14 évesek körében végzett kutatások szerint a lányoknak jobb az olvasásuk és helyesírásuk a fiúknál.⁴⁶

1995 óta a hazai monitormérések országos szinten nem adtak számot újabb teljesítményromlásról az olvasás és szövegértés terén.

Biztatóak a 2000-es PISA⁴⁷ vizsgálati adatok, bár a diákok közel felének problémát jelent az olvasási-szövegértési képességek alkalmazása, mint például egy-egy dokumentumszöveg felolvasása, hosszabb-rövidebb elbeszélő vagy magyarázó szövegek értelmezése. A PISA mérések felhívták a figyelmet arra, hogy a magyar diákok problémamegoldó képessége gyengébb a teljes teszten elért eredményhez képest.

Az OECD – PISA - felmérés legfőbb célja, hogy informálja a döntéshozókat a tanulói teljesítményekre ható tényezőkről, az oktatási és irányítási rendszerek alapvető

⁴⁴ *International Association for the Evaluation of Educational Achievement*; Nemzetközi Oktatási Teljesítményértékelési Társaság

⁴⁵ *Organisation for Economic Cooperation and Development*; Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet

⁴⁶ Gaal Borbála: *A mai Magyarország olvasás- és könyvkultúrája*, <http://rpg.hu/iras/mutat.php?cid=3347>. 2010-04-17.

⁴⁷ *Programme for International Student Assessment*; A nemzetközi tanulói teljesítménymérés programja

oktatáspolitikai különbségeiről. A 2000-es PISA felmérés eredményei szerint a családi háttér jelentős mértékben befolyásolja a tanulók iskolai sikerét. Az oktatáspolitikai feladata egyenlő esélyeket biztosítani otthoni háttértől függetlenül.⁴⁸

Magyarországon az Országos Közoktatási Intézet budapesti Értékelési és Érettségi Vizsgaközpontjában, valamint a szegedi Alapműveltségi Vizsgaközpontban folynak vizsgálatok, így hazánk olvasási teljesítményéről rendelkeznek rendszeres adatokkal, ugyanakkor mindkét helyen nemzetközi elemzéseket is folytatnak. A vizsgálatok mintavételes eljárásokon alapulnak.

Több megyei intézet folytat saját intézményeire kiterjedő teljesítményvizsgálatokat, ezekből következtetni lehet az iskolai tudásra és annak alakulására.⁴⁹

Az olvasásvizsgálatok Magyarországon és Magyarországról minden kapcsolatban negatív trendekről számolnak be.

7.2. Református iskolák

Magyarországon a rendszerváltás előtt csak néhány egyházi iskola működhetett, a rendszerváltás után egyre több egyházi iskola nyitotta ki kapuit.

Hazai és nemzetközi kutatásokkal megállapították, hogy az egyházi iskolák diákjai és hátrányos helyzetű diákjai jobban teljesítenek, mint a más fenntartású iskolák tanulói. Ennek fő oka az iskolák sajátos közössége, a vallási háttér és a tanárok önkéntes szabadidő befektetése. Fontos szerepe van a pedagógusok gondolkodásmódjának és szakmai elhivatottságának.

A református iskolák fenntartója lehet az egyházmegye, de akár valamilyen gyülekezet is, ezért világnézetüket tekintve nem semleges intézmények. Az egyházi iskolák felfogásának központjában a diák, mint személyiség áll. A tanár és diák közti kapcsolatban hangsúlyt kap a diákokkal való egyéni foglalkozás, tehetséggondozás illetve a lelki gondozás. Az iskolai légkört legfőképpen a tanárok és az igazgatók határozzák meg. A tanári elvárások közvetlenül és közvetve befolyásolják a diákok teljesítményét. A református iskolák egyszerre próbálják a hagyományos és modern értékeket átadni.

⁴⁸ Vári Péter: Gyorsjelentés a PISA 2000 vizsgálatról –In: Új pedagógiai szemle, 2002. 1. sz. 45.p.

⁴⁹ Lannert Judit – Halász Gábor (szerk): *Jelentés a magyar közoktatásról 2000. Az oktatás minősége és eredményessége*, <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=Jelentes2000-08-Minoseg>. 2010-04-17.

Az új felfogású egyházi iskolákban már kevésbé kerülnek előtérbe a hagyományos protestáns értékek, de nem maradnak el a rendszeres hittanórák. A tanárok liberálisabb felfogásúak a régi egyházi tanárokhoz képest.⁵⁰

7.3. Iskolai könyvtárak

Az iskolai könyvtár taneszközök szakkönyvtára az iskolában, állományának egy része hasonló a közművelődési könyvtárak gyűjteményéhez. Az iskola és a könyvtár összetartozó fogalmak. Már a kezdetektől kezdve, ahol egy iskola létrejött, ott megjelent a könyvtár is. Az iskolai könyvtárak pedagógiai intézmények, feladatuk az iskola oktatási, képzési és nevelési feladatainak támogatása. A pedagógus és a könyvtáros megfelelő esetben együttműködik egymással.

Az iskolai könyvtárak állománya összetett, rendelkeznie kell készség és képességfejlesztő kiadványokkal, ugyanakkor, mint minden könyvtár, információforrás. A könyvtár az iskola legdemokratikusabb színtere, a tanár és a diák egyenrangú itt. A gyerekek a könyvtárakban megtanulhatják, hogyan szerezhetnek információt, amennyiben igénylik, vagy szükségük van rá. Az általános iskolai könyvtárakban gyakori a csoportos munka, ezért érdemes ennek megfelelően berendezni a helységet, nem kizárva az egyéni igénybe vétel lehetőségét sem.⁵¹

Az iskolai könyvtár gyűjti az iskola igényeinek megfelelő nyomtatott dokumentumokat, a kéziratos pedagógiai anyagokat (szervezeti és működési szabályzat, pályamunkák, stb.), a hangzó, audiovizuális és elektronikus dokumentumokat. Gyűjteményét a diákoknak és pedagógusoknak szolgáltatja, ugyanakkor a könyvtári rendszer szolgáltatásait is igénybe veszi (könyvtárközi kölcsönzés, online szolgáltatás). Legfontosabb funkciója, hogy kielégítse az iskola tevékenységéből adódó információs igényeket. Az iskola lehetőséget ad könyvtári programok szervezésére, a diákok önkéntes részvételével.⁵²

A könyvtáraknak az informatikai fejlődéssel lépést kell tartaniuk, bár ez mivel nagyon gyors ütemű, egyelőre nem teljes mértékben lehetséges. Szükség van a számítógépesítésre, az elektronikai és internetes eszközök alkalmazására, amennyiben ezek a lehetőségek nincsenek

⁵⁰ Bacskai Katinka: *Református iskolák tanárai*. –In: Magyar pedagógia, 2008. 108.évf. 4.sz. 362.p.

⁵¹ Celler Zsuzsanna (szerk.): *Az iskolai könyvtár. Könyvtárostanárok kézikönyve*. –Budapest, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2000. 15.p.

⁵² Celler Zsuzsanna (szerk.): *Az iskolai könyvtár. Könyvtárostanárok kézikönyve*. –Budapest, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2000. 40.p.

meg így a könyvtárnak nem megfelelő a tájékoztatóképessége. Ha a könyvtár gyűjteményében van vizuális, audiovizuális és hanganyag, akkor már nevezhetjük médiatárnak vagy multimédiás könyvtárnak. A könyvtár feladatai ellátásához megfelelő nyitvatartási időt kell, hogy biztosítson.⁵³

1998 és 2005 között vizsgálták a hatodik és nyolcadik osztályos tanulók iskola és könyvtárképét. Az eredmények szerint a könyvtárhasználat a fiatalok egyik legkevésbé kedvelt tevékenysége és csak abban az esetben használják, ha az egyik tantárgyhoz bővebb információra van szükségük. Az ismeretszerzés igényét a közoktatásban az iskoláknak és könyvtáraknak kell megalapozni, technikáit fejleszteni és a forrásait, adatbázisait megismertetni. További életük során a tanulók ugyanis erre építkeznek. A tanulás kötelező jellege egyre erősödik, a szülők és a társadalom elvárásai nőnek, csökken a diákok belső motivációja. A tanulók fontosnak tartják az iskola környezetét, a pedagógus és a könyvtáros személyét. A felmérésből kiderül, hogy a 12 éves gyerekek többsége szívesebben járna iskolába, ha kevesebbet kéne tanulni, ha a szünetek hosszabbak lennének, ha kevesebb lenne a házi feladat, ha kevesebb gyerek lenne egy osztályban és, ha több játék és szabadidős elfoglaltság lenne. A 14 évesek leginkább több kirándulást, ritkább feleltetést, több sportot, modernebb eszközök használatát, kedvesebb tanárokat és színesebb órákat szeretnének. Az életkor növekedésével az iskola kötelező teherként jelenik meg. A diákok hiányolják az ingyenes, szabadidős foglalkozásokat, szerintük az iskola nevelő funkciója háttérbe szorul. Az iskolai könyvtár nem része az iskola könyvtárképének. A könyvtárak fontos alakítói a tanulók személyiségformálásnak. A diákok könyvtárképét az iskola, a szülők és a könyvtárak alakítják. A könyvtáros személye nagyban befolyásolja a diákok könyvtárhoz való viszonyát, a diákok nagy része a könyvtárosban a tanárt látják, illetve a könyvtári szabályokban az iskola szigorát és követelményeit. A legtöbb diák úgy gondolja, hogy jó eredmény könyvtár használata nélkül is elérhető.⁵⁴

Az iskolai könyvtárak fontos eseményei a könyvtárhasználati órák, ahol a gyerekek megtanulják, hogyan kell a könyvtárakat használni, ha valamilyen információra van szükségük. Bármilyen óra szervezhető a könyvtár használatba vételével, különösen alkalmas bevezető órák tartására, azonban a pedagógusoknak törekedni kell az óra utáni könyvtárban

⁵³ Tóth Gyula: *Az iskolai könyvtár.* –In: Könyvtárosok kézikönyve. 3. köt., A könyvtárak rendszere. - Bp.: Osiris K, 2003. -165.p.

⁵⁴ Suppné Tarnay Györgyi: *A tudás társadalma felé? A magyar közoktatásban tanuló diákok iskola és könyvtárképe.* –In: Új pedagógiai szemle, 2006. november, 108.p.

szerzett tudás számonkérésére. A könyvtárosoknak és tanároknak figyelembe kell venniük az életkori sajátosságokat, az alsó tagozatosok fő szempontja a játék, a játékoság illetve az élményszerűség; a felsőbb évfolyamokban már bonyolultabb, összetettebb játékos, gondolkodtató feladatokat igényelnek. A könyvtárhasználati órák lényege, hogy felfedezzék, megkedveltessék és felhívják a gyerekek figyelmét a könyvtárak jelentőségére, hasznosságára és az önművelés fontosságára.⁵⁵

Az iskolai könyvtárak az Oktatási és Kulturális Minisztérium felügyelete és irányítása alá is tartozik. A könyvtári szakfelügyelet az iskolai könyvtárakra is kiterjed, ez a szakminisztérium által indított ellenőrzési feladat, mellyel a könyvtárak tevékenységét vizsgálják kulturális szakértőkkel, mennyire felelnek meg a könyvtári jogszabályoknak. A szakfelügyelet célja ajánlásain, javaslatain keresztül az iskolai könyvtárak fejlesztése, könyvtári jogszabályok hatékonyabb érvényesítése.

8. 9-14 évesek olvasáskultúrája a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában

8.1. Kutatás témája, módszere és helye

Vizsgálatom célja a 9-14 éves korosztály olvasáskultúrájának feltérképezése. Kutatásomat a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában végeztem. Az információkat primer adatgyűjtéssel, kérdőív segítségével gyűjtöttem, amelyet Ember Sándor igazgató úr engedélyezett. A kérdőívek 90 példányát osztályonként 15 fővel töltették ki az osztályfőnökök, az általuk kiválasztott óra keretein belül és az általuk kiválasztott diákokkal. A vizsgált gyerekek közül az alsó tagozatos diákok általános alapozó oktatásban részesülnek, míg a felső tagozatosok, minden évfolyamból angol tagozatos diák. Nyitott és zárt kérdésekkel vizsgáltam olvasáshoz való viszonyukat, olvasmányválasztási szempontjaikat, olvasmányaikat, olvasási kedvüket, szabadidős tevékenységüket.

⁵⁵ Celler Zsuzsanna (szerk.): *Az iskolai könyvtár. Könyvtárostánárok kézikönyve.* -Budapest, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2000. 72. p.

Kérdőívemben változatos kitöltési lehetőségeket kértem (X-elést, aláhúzást, karikázást), ezzel is vizsgálva mennyire figyelnek oda a gyerekek az olvasásra illetve a kérdésekre. A kérdőíveket vizsgálva azt tapasztaltam, hogy a 90 főből 13-an a kért kitöltési lehetőségeket 100%-osan tudták teljesíteni, odafigyelve minden kérdésre. A 9 és 11 évesek közül egy-egy fő, a 12 évesek közül 3 fő, a 13 évesek közül 2 fő és a 14 évesek közül 6 fő figyelt oda a kitöltési módokra. Nemek arányában a 13 főből 46% lány és 54% fiú.

A Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája egy nyolc évfolyamos egyházi fenntartású oktatási intézmény. A Debrecen központjában lévő iskola újabb épületében 1977 szeptemberétől folyik az oktatás. A gyakorlóiskola kapcsolatban áll a Nagytemplomi Református Egyházközséggel. Egyházi intézmény révén az iskola sajátossága, hogy a tanulók órarendjében heti két hittan óra és reggeli áhítat szerepel. Az intézmény a szülőkkel és az egyházzal szorosan együttműködve oktatja a diákokat. Mint gyakorló iskola helyet biztosít a főiskola előírásainak megfelelően a tanítójelöltek gyakorlati felkészítésének, szakvezető tanítók irányításával.

A Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája Könyvtára az iskola pedagógiai tevékenységéhez szükséges dokumentumok rendszeres gyűjtését, feltárását, megőrzését és használatát, a könyv és könyvtárhasználati ismeretek oktatását biztosító szervezeti egység, egyaránt kielégíti a pedagógusok és diákok igényeit. Az iskolai könyvtár alapszolgáltatásait (egyéni és csoportos helybenhasználat; kölcsönzés, tájékoztató szolgálat, tartós tankönyvek, ill. segédkönyvek gyűjtése; számítógépes informatikai szolgáltatások) és kiegészítő szolgáltatásait (dokumentumok másolása; kiállítások rendezése; iskolaújság szerkesztése; rendezvények), valamint működésének legfontosabb szabályait jogszabályok határozzák meg. Az intézmény, gyakorlóiskolai jellege miatt a könyvtár a főiskolai hallgatók képzésének gyakorlati színtere is. A gyakorlóiskola könyvtárának hálózati központja a főiskolai könyvtár, így rendszeresek a módszertani és szaktanácsadások.

A könyvtár tartalmilag és módszertanilag kiváló foglalkozásokat tart. A könyvtárlátogatásokat alsó tagozatban a következő tematika szerint szervezik, előzetes egyeztetés után az anyanyelvi órák tananyagába illesztve. A NYIK program⁵⁶ szerint tanuló 3-4. évfolyam számára rendszeresek a közös projektek, melyek időtartama hosszabb az évi 2 óránál. A tanórák témáját és idejét, valamint a felhasználható módszereket mindig az adott

⁵⁶ Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelés programja.

téma határozza meg. Ebben a szakaszban még nem kezdődik el a könyvtárhasználati tananyag logikailag rendszerezett fogalmi elsajátítása, a könyvtár globális megismerése a cél, a könyvtári ismeretek tapasztalati, élményszerzésen alapuló elsajátítása jellemző. Mind az anyanyelvi képzésben, mind a többi ismeretterületen (környezetismeret, matematika, rajz és vizuális kultúra stb.) nagy szerepe van a játéknak, szerepjátéknak, a mesének, az érzelmi megközelítésnek, a vizuális és verbális kommunikáció összekapcsolásának, az irodalmi élmények cselekvéses megjelenítésének. Ennek alapján tervezhetők meg a tanulók életkorához igazodó konkrét könyvtári tevékenységek és a megvalósításukhoz szükséges ismeretforrások. Ebben az időszakban a legfontosabb a könyvtár, a könyvtárban végezhető tevékenységek megszerettetése, az elvárható viselkedési normák, használati szabályok elfogadtatása.

Felső tagozatban a tantervnek megfelelően az informatika tantárgy keretében könyvtárhasználati órákat tartanak, az informatikát tanítók tanmenetének megfelelően. A könyvtárbemutató foglalkozásokat, könyvtárhasználati ismereteket nyújtó órákat a könyvtárostanár vezeti, illetve megtartja a tantervi követelményben szereplő speciálisan könyvtári szakórákat. A könyvtárhasználati órákra a tanulók érdemjegyet kapnak. A tanulók feladata a könyvtárhasználati órák keretében, hogy megtanuljanak tájékozódni a segédkönyvekben, a könyvtárban (katalógusokban, számítógépes adatbázisokban), a megfelelő források kiválasztása, információgyűjtés (jegyzetelés, cédulázás), rendszerezés, vázlatkészítés, önálló beszámoló elkészítése (idézetek, hivatkozások szabályos alkalmazása), jegyzék készítése a felhasznált irodalomról.

Ennek az elsajátított tudásnak köszönhetően a gyerekek biztosan és biztonsággal használják a könyvtárt, és az általános iskolából kikerülve is sikerrel tudják alkalmazni az itt megtanult módszereket, információforrásokat.

Az iskolában illetve a könyvtárban több módszerrel ösztönzik a diákokat arra, hogy a kötelező olvasmányokon kívül olvassanak. A magyartanárok olyan könyvekből dolgoznak, dolgoztatnak, ami ezt szorgalmazza. Az alsó tagozatosoknak tartott könyvtárhasználati órák alakalmával kornak megfelelő könyvajánlások hangoznak el. Az iskolában tartanak író-olvasó találkozót, ahol szintén az a cél, hogy az olvasást népszerűsítsék, ilyen volt Nógrádi Gábor, Pozsár Edit, Dalnoky Ferenc. A felső tagozatban az Irodalmi ikerkönyvek tankönyv koncepciója is az, hogy minél több regényrészletet tartalmaz, emiatt több művet is ajánl a gyerekeknek, amelyeket szintén kikölcsönöznek az iskola könyvtárából. Az iskola igen nagy

sikerű újságja a Lajtorja, ami egy évben négy alkalommal jelenik meg, ebben is van egy könyvajánló rovat Lapozgató címmel, mind az alsósoknak, mind a felsősöknek. A gyakorlóiskola tanulói pár éve részt vettek A Nagy Könyv⁵⁷ olvasásnépszerűsítő mozgalomban.

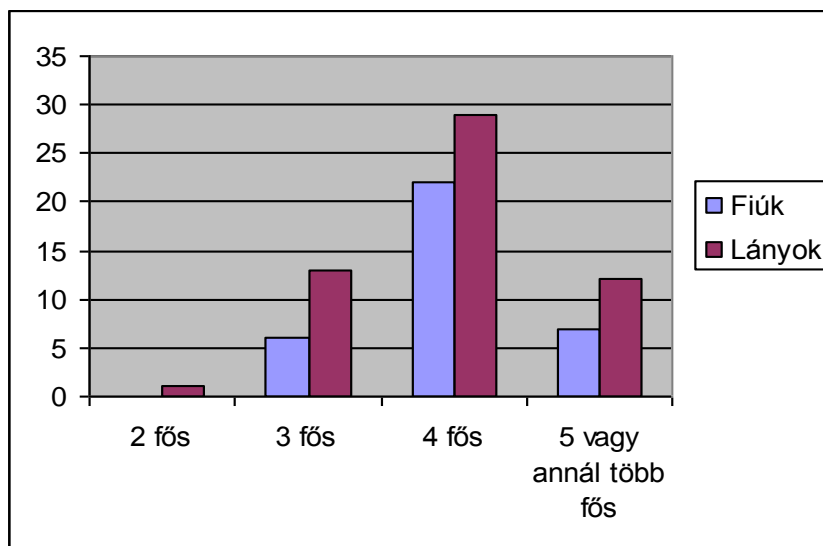
8.2. Kutatásom eredményei

8.2.1. Kérdőív kitöltőinek adatai

A megkérdezett 90 főből 88 gyerek korának megfelelő osztályt végez, 2 fő egy évvel idősebb az osztályában lévő tanulók többségénél. Nemek arányában, a vizsgálatban összesen 55 lány és 35 fiú vett részt.

Kor (év)	Nemek	9	10	11	12	13	14
Arány	<i>Fiúk</i>	20%	17%	20%	11,5%	11,5%	20%
	<i>Lányok</i>	14,5%	16%	14,5%	20%	20%	15%

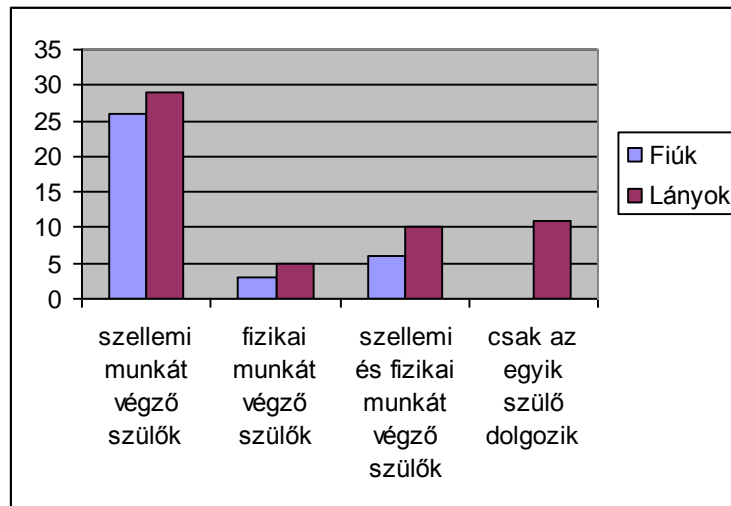
1. táblázat: Nemek aránya



1. diagram: Családszerkezet

⁵⁷ Egy országos felmérés és programsorozat volt Magyarországon 2005-ben, melynek célja az országosan legnépszerűbb regény megválasztása, valamint az olvasás népszerűsítése volt.

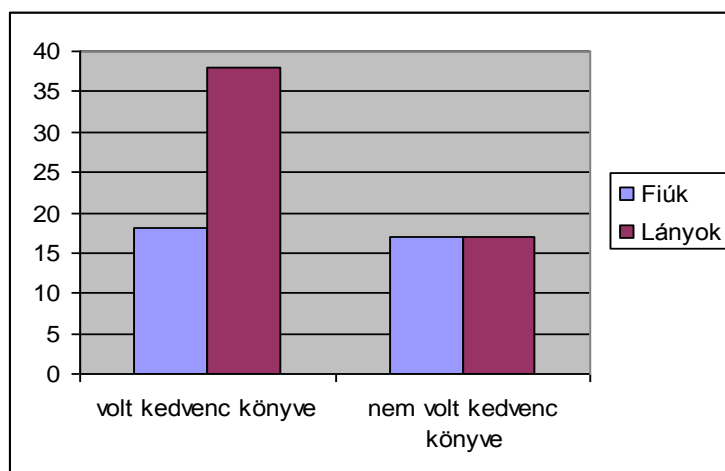
A megkérdezettek közül a csonka családban élők kevés számban szerepeltek, a hagyományos családmodell gyakoribb volt. Az olvasást befolyásolja, hogy a gyerekek milyen családban nevelkednek. A gyerekek lelki és szellemi fejlődéséhez fontos a nyugodt családi légkör.



2. diagram: Szülők foglalkozása

A szülők legnagyobb arányban szellemi munkát végeznek. Legkevesebb a fizikai munkát végző szülők aránya. Az eddigi kutatások szerint, azok a gyerekek jobban és többet olvasnak, akiknek a szülei szellemi munkát végeznek, ugyanis nagy valószínűséggel nekik inkább szükségük van a továbbképzésre és az olvasásra, tehát ezek a szülők példát mutatnak a gyermekeiknek. Kérdőíveimet átvizsgálva az eddigiekkel teljes ellentétben azt tapasztaltam, hogy a fizikai munkát végző szülők gyermekei is már az óvodában megszerezték első könyvélményüket, akár a pedagógus, akár a szülők által.

8.2.2. Óvodában, az iskola első éveiben volt-e olyan kedvenc könyve, amelyből szerette, ha felolvastak neki:



3. diagram: Az első emlékezetes könyv

A fiúk 48%-ának nem volt számára emlékezetes könyv kisebb korából, ezért leginkább a szülők okolhatóak. Manapság elmaradnak a családi körben töltött meghitt beszélgetések és felolvasások. A lányok 69%-ának volt olyan kedvenc és emlékezetes könyve, melyből szerette, ha felolvastak neki vagy éppen saját maga olvasta.

A 9 éves korosztályból legtöbben Tersánszky Józsi Jenőtől a *Misi mókust* és Antoine de Saint-Exupérytől *A kis herceget* említik, külön hangsúlyozva, hogy milyen fontos ebben a korosztályban, hogy az első emlékezetes könyvnek humorosnak illetve kellemes és tanulságos történetűnek kell lennie. A lányok 100%-ának volt az óvodában, vagy az iskola első éveiben könyvélménye, a fiúk közül csak 86%-nak. Ebben a korosztályban egy kirívó esettel is szembesültem, ugyanis erre a kérdésre az egyik kisfiú a John Macdonaldtól *A II. világháború nagy csatáit* említette, mint kedvenc könyvét. Ez azért is érdekes, mert ebben a korban még nem tájékozottak a világháborúk eseményeiről és nem gondolom, hogy egy ilyen korú gyereknek egy háborúról szóló könyvnek kellene az első igazi könyvélményének lenni. Ebben az esetben a szülők nem figyelnek oda a gyerek megfelelő lelki fejlődésére. A további kérdéseknél kiderül, hogy ez a fiú, a könyvekben leginkább a katasztrófát, a háborút és az apokalipszist keresi. További említett könyvek: *A vad foci banda*, *Égből pottyant mesék*, *Oroszlán király*, *Vuk*, *Diótörő*, *Pinokkió*, *Lökött lufik légi háborúja*, *Kacor király*.

A 10 éves korosztályból legtöbben Francesca Simontól a *Roszcson Petít* illetve a népmeséket említik, ugyanis fontosnak tartják azt, hogy a első könyvélmény tanítson,

tanulságos és humoros legyen. A lányok 89%-ának van igazi, első és emlékezetes könyvélménye, míg a fiúk 67%-ának. További említett könyvek: *Robin Hood, Vuk, Harry Potter, Mazsola és Tádé, Piroska és a farkas, A Nap születésnapja*.

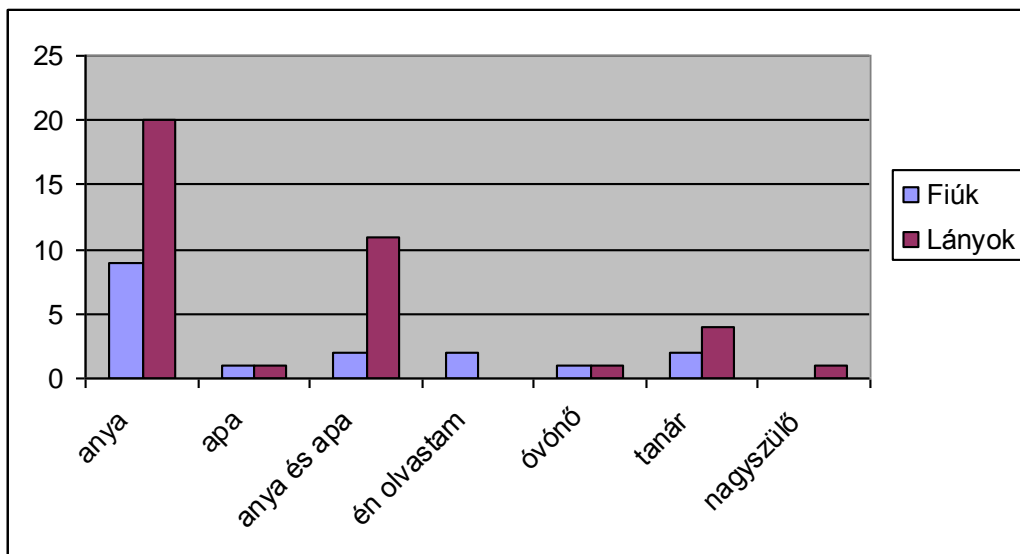
A 11 éves korosztályból leginkább Fekete Istvántól a *Vukot* említik, a történetet kiemelve. Ebben a korosztályban a lányok 50%-a emlékszik valamilyen első kedvenc könyvélményre, míg a fiúk 43%-a. További említett könyvek: *A vad foci banda, Mátyás király történetei, Saláta Sára, Micimackó*.

A 12 évesek közül ilyen könyvélmény a lányoknál 64%-ban volt, a fiúknál 25%-ban. A legtöbben itt már J. K. Rowlingtól a *Harry Potter* könyveket említik, ugyanis igényeik szerint izgalmas, magával ragadó, varázslatos a történet. További említett könyvek: *Petepite, Frakk, a macskák réme, A Hatodik Hold leánya, Geronimo Stilton könyvei, A vad foci banda*.

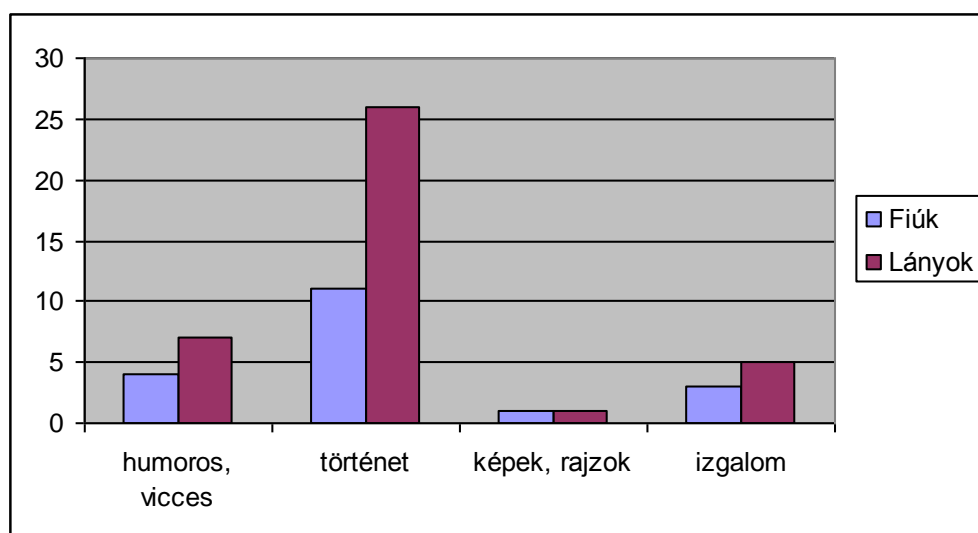
A 13 évesek közül első emlékezetes könyvélményük a lányok 73%-ának volt, a fiúk 25%-ának. Legtöbben a *Grimm testvérek meséit* illetve a *Harry Potter* köteteket említik, melyek történeteit és érdekességét illetve izgalmasságát emelik ki. További említett könyvek: *Vuk, Rémusz bácsi meséi, Meseládikó*.

A 14 éves korosztályból a lányok 38%-ának, illetve a fiúk 29%-ának volt meghatározó, első könyvélménye. Itt szembesülünk azzal, hogy a többi korosztályhoz képest a 8. osztályosok közül kevés személynek van emlékezetes könyvélménye az óvodából vagy az iskola első éveiből. Ez a korcsoport kiemeli, hogy a játékoság, az illusztráció illetve a történetek fogták meg ezekben a könyvekben. Említett könyvek: *Egy kiscsacsi története, Nils Holgerson, A kiskakas gyémánt félkrajcárja*. Itt találkoztam az egyetlen lánnyal, aki a kérdéseim többségére a *Bibliát* említette. Egy könyvben leginkább a hittel, lelki nyugalommal, Jézussal kapcsolatos elemeket keresi.

Több korosztálynál tapasztaltam, hogy az első könyvélményeit a szülők által, leginkább az anyuka által szerezte. A lelki és szellemi fejlődéshez egyaránt nagyon fontos, hogy minél hamarabb megismerkedjenek a gyerekek a könyvek varázslatos világával. A tanítók és óvónők által szerzett könyvélmények száma csekély, pedig jó tudjuk, hogy az óvónők a délutáni alvás előtt illetve a tanítók iskola első éveiben sok mesét és kornak megfelelő művet olvasnak fel. A diákok miután megtanultak olvasni, már maguk keresik ezeket a könyveket, legelőször a könyvek borítója alapján választanak, amennyiben nem ajánl nekik senki.



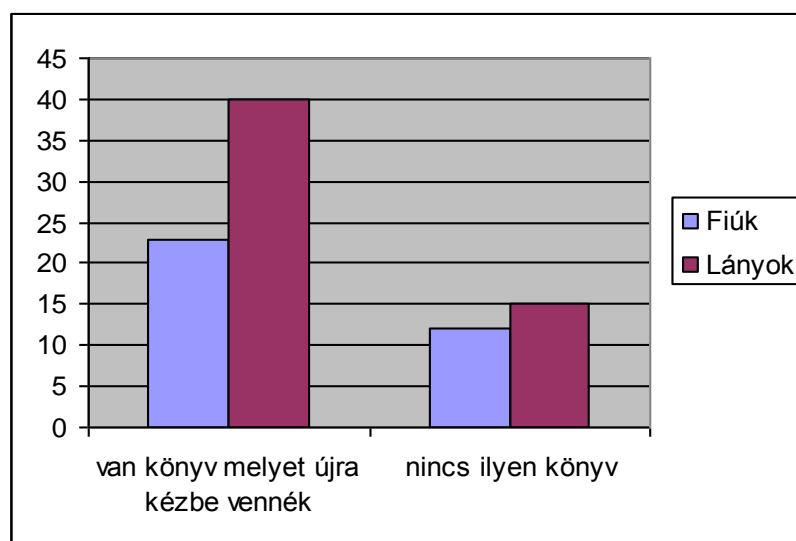
4. diagram: Aki olvasott az első könyvből



5. diagram: Ami tetszett az első könyvben

Egy-egy könyv megismerése után kialakul egy kép a gyerekekben a hallottakkal, illetve elolvasottakkal kapcsolatban. A gyerekkorban, hogy egy mű emlékezetes legyen számukra, bizonyos feltételeknek kell, hogy megfeleljen még hozzá a megfelelő korosztály szellemi és lelki feltételeinek.

8.2.3. Volt-e olyan mű vagy könyv, amit saját maga olvasva az első olvasmányai közül annyira tetszett, hogy újra és újra kezébe venné:



6. diagram: Könyv, amely megragadott

A megkérdezettek közül legtöbben a második és harmadik kérdésre ugyanazokat a válaszokat adták.

A 9 éves korosztályból a fiúk 43%-a, a lányok 88%-a emlékszik olyan kedves és megragadó könyvélményre, melyet újra és újra a kezébe venné, hogy elolvassa. A fiúknál a hősiesség, a csatajelenetek, a humor és az izgalom az elsődleges szempont, míg a lányoknál az igazságosság és maga a történet. Ezeket a könyveket leginkább 7-8 évesen olvasták. Ilyen emlékezetes könyvek: *Geronimo Stilton könyvei*, *A Pál utcai fiúk*, *A vad foci banda*, *Sara és a lótolvajok*, *Mátyás királyról szóló mesék*, *Kire ütött ez a gyerek*, *Pinokkió*, *Kacor király*. A megkérdezettek 40%-a volt tisztában a számára kedves könyvnek a szerzőjével és címével egyaránt.

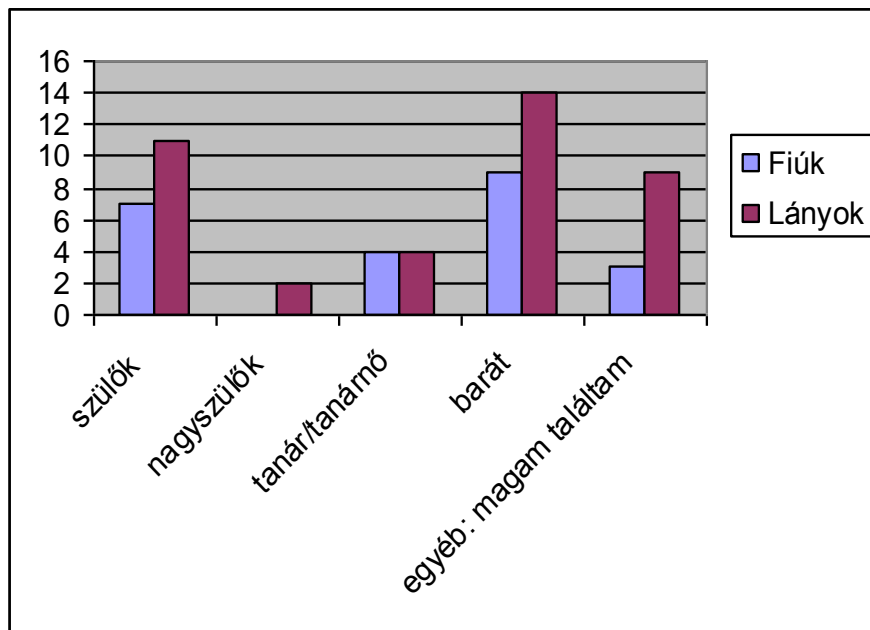
A 10 éves korosztályból a lányok és fiúk 100%-ának volt olyan megragadó könyvélménye, melyre szívesen emlékszik vissza és, ha lehetősége adódik, elolvassa újra. Ebben a korosztályban legtöbben *Geronimo Stilton könyveit* emelték ki, legfőképp a humorossága és kalandos története miatt. A korosztály 47%-a volt tisztában mind a szerzővel és címmel. Ezeket a műveket 8-9 évesen ismerték meg. A fiúk és lányok ebben a korban is az izgalmat, a kalandot, a humort emelték ki. Emlékezetes könyvek: *A Pál utcai fiúk*, *Egy ropi naplója*, *Vuk*, *Harry Potter*, *Lódobogás*.

Az ötödikesek közül a fiúk 71%-a, míg a lányok 50%-a emlékszik egy megragadó műre, melyet már olvastak és valószínű hogy olvasni fogják még. 67%-uk volt tisztában mind a szerzővel és a címmel is. A 11 évesek legtöbbször a *Harry Potter* könyveket és néhány magyar művet emeltek ki például Fekete Istvántól a *Tüskevárt*, Örsi Ferenctől a *Tenkes kapitányát*, illetve Lakner Artúrtól az *Édes mostoha* című könyvet. A könyveket 9 évesen ismerték meg. A fiúk számára fontos szempont hogy az adott mű érdekes, kalandos és tanulságos legyen, a lányok számára legfontosabb az érdekes történet.

A hatodikos lányok 64%-ának, a fiúk 50%-ának volt olyan megragadó könyvélménye, amelyre szívesen gondol, és újra elolvasná. A korosztály 45%-a volt tisztában a szerzővel és a címmel egyaránt. Legtöbbször J. K. Rowling: *Harry Potter* könyveit említik. A könyveket 11 évesen ismerték meg. A könyvekben leginkább az izgalmat, a varázslatot és az érdekes történetet keresik. Emlékezetes könyvek: *Frakk, a macskák réme*, *A Hatodik Hold leánya*, *Geronimo Stilton könyvei*, *A vad foci banda*.

A 13 éves lányok közül 73%, a fiúk közül 100% emlékszik szívesen olvasott könyvre. A legtöbbször 9 évesen ismerkedtek meg ezekkel a könyvekkel. A korosztály 92%-a emlékszik a szerzőre és címre is. A megkérdezettek közül leginkább Gárdonyi Gézától az *Egri csillagokat*, J. K. Rowlingtól a *Harry Potter* könyveket illetve *Thomas Berzina* könyveit említik. A legtöbbször 9 évesen ismerték meg ezeket a könyveket. A fiúk az izgalmat keresik a művekben, míg a lányok az igazságosságot, a kedvességet, és a tanulságot. Emlékezetes könyvek: *Alkonyat*, *A Négyszögletű Kerek Erdő*, *A két Lotti*.

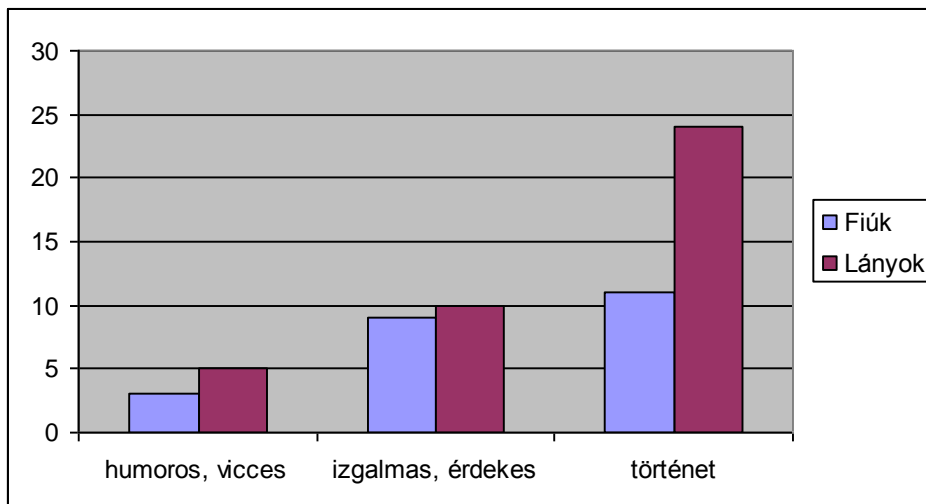
A 8. osztályos fiúk 43%-ának, a lányok 63%-ának van emlékezetes könyve. A korosztály 63%-a emlékszik a könyv szerzőjére és címére. A fiúk, mint az eddigi korcsoportokban mindenhol, itt is az izgalmat, a lányok a varázslatot keresik. Legtöbbször itt is a *Harry Potter* könyveket tartják megragadónak. A legtöbbször 9 évesen ismerkedtek meg ezekkel a művekkel. Emlékezetes könyvek: *Winnetou*, *A kis herceg*, *Vackor*.



7. diagram: Aki ezt a megragadó könyvet ajánlotta

A második és harmadik kérdésnél mind a szülők, mind a pedagógusok felelőssége jelentős mértékű, ugyanis a gyerekeknek, míg nincs saját elképzelésük és a felnőttektől függenek, addig tőlük várják azokat a pozitív hatásokat, ajánlásokat, felolvasásokat, melyekre szükségük van.

Hiányoznak a megfelelő ajánlások a szülők számára, ugyanis itt kell megalapozni a gyerekek olvasáshoz való viszonyát, amennyiben van olyan könyv, vagy mű melyre szívesen emlékeznek vissza, akkor már megtették az első lépés ahhoz, hogy a könyvekhez forduljanak, ha éppen kikapcsolódásra, egy kedves történetre, egy kis humorra vagy akár egy kis izgalomra vágnak.



8. diagram: Ami tetszett a megragadó könyvben

8.2.4. Különféle kedvtelések

Mindegyik kedvtelést osztályozták 1-től 5-ig. Minél jobban szerették a szóban forgó lehetőséget annál jobb jegyet adtak.

<u>Lehetőségek</u>	<u>Nemek:</u>	<u>Osztályzatok aránya</u>				
		1	2	3	4	5
<i>Együtt lenni a barátaimmal</i>	Fiúk	0%	0%	0%	11%	89%
	Lányok	0%	0%	1%	14%	85%
<i>Együtt járni valakivel</i>	Fiúk	9%	0%	17%	20%	54%
	Lányok	16%	4%	5%	31%	44%
<i>Bulizás</i>	Fiúk	3%	6%	14%	34%	43%
	Lányok	5%	13%	18%	20%	44%
<i>Játék, sport</i>	Fiúk	0%	0%	3%	26%	71%
	Lányok	0%	0%	6%	18%	76%
<i>Kirándulás</i>	Fiúk	3%	8%	25%	28%	36%
	Lányok	0%	5%	8%	27%	60%
<i>Zenehallgatás</i>	Fiúk	2%	6%	6%	6%	80%
	Lányok	1%	7%	9%	28%	55%
<i>Tévézés</i>	Fiúk	3%	3%	16%	38%	40%
	Lányok	7%	10%	9%	45%	29%

<i>Beszélgetés a családdal</i>	Fiúk	0%	17%	17%	26%	40%
	Lányok	0%	9%	20%	31%	40%
<i>Számítógépes játék</i>	Fiúk	3%	0%	6%	20%	71%
	Lányok	11%	20%	20%	17%	32%
<i>Újságolvasás</i>	Fiúk	17%	14%	26%	29%	14%
	Lányok	16%	20%	16%	38%	10%
<i>Moziba járás</i>	Fiúk	0%	0%	9%	31%	60%
	Lányok	5%	7%	11%	22%	55%
<i>Segítség otthoni munkában</i>	Fiúk	6%	26%	31%	20%	17%
	Lányok	15%	15%	18%	36%	16%
<i>Könyvolvasás</i>	Fiúk	14%	9%	17%	26%	34%
	Lányok	0%	4%	13%	25%	58%
<i>Képregény olvasás</i>	Fiúk	34%	9%	20%	26%	11%
	Lányok	27%	13%	20%	24%	16%
<i>Színház, múzeumlátogatás</i>	Fiúk	26%	11%	26%	11%	26%
	Lányok	15%	12%	25%	24%	24%
<i>Rejtvényfejtés</i>	Fiúk	18%	25%	14%	25%	18%
	Lányok	7%	18%	21%	21%	33%
<i>Zenélés</i>	Fiúk	32%	7%	24%	15%	22%
	Lányok	18%	7%	18%	24%	33%
<i>Barkácsolás, modellezés</i>	Fiúk	9%	17%	17%	17%	40%
	Lányok	18%	11%	24%	20%	27%
<i>Gyűjtés (szalvéta, kártya)</i>	Fiúk	37%	32%	6%	11%	14%
	Lányok	20%	23%	16%	16%	25%
<i>Kisállatok gondozása</i>	Fiúk	6%	3%	17%	28%	46%
	Lányok	2%	0%	2%	14%	82%

2. táblázat: Kedvtelések osztályzatainak aránya

A kérdésben felmértem a gyerekek különböző kedvtelésekhez való viszonyát.

Fiúk rangsora:

1. Együtt lenni a barátaimmal
2. Zenehallgatás
3. Játék, sport
3. Számítógépes játék
4. Moziba járás
5. Együtt járni valakivel
6. Kisállatok gondozása
7. Bulizás
7. Tévészés
7. Beszélgetés a családdal
7. Barkácsolás, modellezés
8. Kirándulás

9. Könyvolvasás

10. Színház, múzeumlátogatás
11. Zenélés
12. Rejtvényfejtés
13. Segítség otthoni munkában

14. Újságolvasás

14. Gyűjtés
15. Képregény olvasás

Lányok rangsora:

1. Együtt lenni a barátaimmal
2. Kisállatok gondozása
3. Játék, sport
4. Kirándulás
- 5. Könyvolvasás**
6. Zenehallgatás
6. Moziba járás
7. Bulizás
7. Együtt járni valakivel
8. Beszélgetés a családdal
9. Zenélés
9. Rejtvényfejtés
10. Számítógépes játék

11. Tévészés

12. Barkácsolás, modellezés

13. Gyűjtés

14. Színház, múzeumlátogatás

15. Segítség otthoni munkában

15. Képregény olvasás

16. Újságolvasás

A 9-14 éves korosztály rangsorában a legelső helyen a barátkozás, a baráti együttlétek szerepelnek. Ebben a korban fontos a kortársakkal tartott jó kapcsolat, ugyanis hatással vannak egymásra. A gyerek hozzáidomul a társaihoz, a közvetlen barátaihoz, ugyanazokat a dolgokat szereti és egyformán vélekednek nagyrészt a dolgokról.

A sport és a játék mind a lányok és a fiúk értékrendjében magas helyen áll. A óvodában és az általános iskolában alakul ki a gyerekek mozgáskoordinációja. Mindkét nem igényli a sok iskolapadban töltött óra után a mozgást.

A kisállatok gondozása, a kirándulás, könyvolvasás és a moziba járás a lányok fontossági sorrendjében elől szerepel, a rangsor hátulján a barkácsolás, modellezés, a gyűjtés és képregény olvasás áll. A mozi és a könyvolvasás sok esetben összefüggést mutat, a

könyvek filmes feldolgozása miatt. A gyűjtés (szalvéta, kosaras kártya stb.) manapság már nem kedvelt tevékenység. A képregények kevés marketinget, reklámot kapnak napjainkban, így véleményem szerint ezért lehet, hogy nem szeretik, nem ismerik ezeket.

Láthatjuk, hogy a számítógép nagyon népszerű a korosztályban. Sajnálatos, hogy a kreativitást igénylő foglalkozások háttérbe szorulnak.

A fiúk esetén a kedvtelések rangsorának elején a zenehallgatás, a számítógépes játék és a moziba járás áll, a rangsor végén a barkácsolás, a gyűjtés, és végül a képregény olvasás áll. A számítógépes játékokkal töltött idő elvonja az olvasástól, sok esetben a tanulástól az időt. A fiúknál magasabb helyen áll, az hogy együtt járjanak valakivel, mint a lányoknál, érdekes, hogy a barkácsolás és modellezés csak a rangsoruk végén szerepel, pedig ez valójában egy igazi fiúkra jellemző tevékenység.

A könyvolvasásra a fiúk 14%-a elégtelen osztályzatot adott, amely szerint nem szívesen forgatják a szebbnél szebb könyveket, azonban a számítógépes játék a rangsoruk elején szerepel. A bulizás, a zenehallgatás, a beszélgetés a családdal zömében mindkét nemnél jeles osztályzatot, míg a tévézés, újságolvasás főként jó osztályzatot kapott. A gyerekek igénylik a családi beszélgetéseket, még ha valójában kevésben is van részük, azért érzik az erre való igényt.

Az otthoni segítség már rosszabb helyen szerepel ugyanis a fiúk esetén főleg hármas, míg a lányok esetén négyes osztályzatot kapott. Családfüggő, hogy az általános iskolás gyerekeket mennyire vonják be a házimunkába. A színház- és múzeumlátogatás megosztottan közepes és jeles osztályzatot kapott, de még jobban megosztja a megkérdezett lányokat és fiúkat a zenélés, ugyanis a lányok inkább jeles osztályzatot adtak, míg a fiúk többnyire elégtelent. A művelődéshez nemcsak az olvasásra, hanem egyéb kulturális élményekre is szükség van, ezért is fontos hogy a gyerekek legalább a városukban lévő múzeumokat ismerjék, ha alkalom van rá, akkor látogassák. A színházi és múzeumi élményeket az általános iskolások mind családi programként, mind szervezett iskolai eseményként átélhetik.

A rejtvényfejtés a lányoknál elsősorban jelest a fiúknál megosztottan jó és elégséges osztályzatot kapott. A minőségi rejtvények hasznosak lehetnek a fiatalok számára, ugyanis fejleszti emlékezetüket és információkat szerezhetnek vele.

Az egyéb kedvteléseknél a következő elfoglaltságok szerepeltek a 9 éves fiúk esetén: a fürdőbe járás, a foci, a futás és az úszás mind jeles osztályzattal. A sport és játék ugyan a felsoroltak között volt, a fiúk közül mégis úgy érezték, hogy ezeket külön kell megemlíteni. A

lányok közül a hintázás, a lovaglás, a színi tanodába járás, a strandolás és aerobic szerepel ötös osztályzattal és megjelenik a tanulás, de csak négyes osztályzattal.

A 10 éves fiúk közül az alvást, a rajzolást, a színjátszást és a horgászatot emelik ki ötös osztályzattal. A lányok az evést, a rajzolást, a táncolást, a lovaglást, és a kisállatokkal való játékot emelik ki jeles és a tanulást négyes osztályzattal.

Az 5. osztályos fiúk a pihenést ötös osztályzattal illeték, míg a tanulást csak hármassal. A lányok a vásárlást, a rajzolást és a kisállattal való játékot említik jeles érdemjeggyel, ugyanakkor itt is megjelenik a tanulás és a házi feladat elkészítése, de már ötös és négyes osztályzattal.

A 6. osztályos fiúk az egyébhez semmit nem írtak, míg a lányok az edzést, az evést, éneket és táncot írták a kedvtelések listájába kivétel nélkül jeles osztályzattal, mint eddig a tanulás itt is szerepel, de csak négyes osztályzattal.

A 13 éves fiúk legkedveltebb elfoglaltsága a felsoroltak mellett a focizás, a korcsolyázás a legjobb érdemjeggyel, a tanulás ugyanakkor már elégséges osztályzattal szerepel. A lányok kedvelt elfoglaltsága a rajzolás, a versenyzés, az írás.

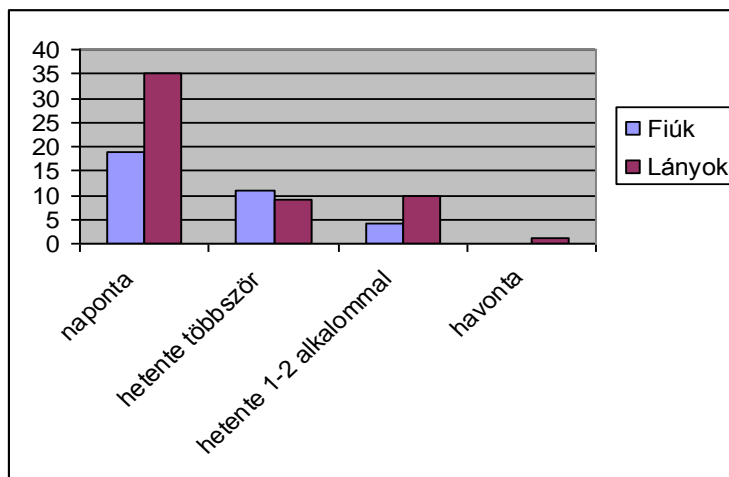
Végül a 8. osztályos fiúk közül csak a horgászatot emelte ki egy személy, és a lányoknál itt is jelen van a rajzolás, és egy főnél a gyülekezetbe járás és istentisztelet a legjobb osztályzattal.

A rajzolás népszerű, de valószínűleg ez a számítógép népszerűségével is magyarázható. (számítógépes rajzok készítése).

A pedagógusoknak hasznos, ha tisztában vannak a diákok kedvelteléseivel, és rangsorával, ugyanis erre tudnak építeni a tanítás során. Megfelelő példákkal és feladatokkal felkelthetik a gyerekek figyelmét a tantárgyak, a tanulás iránt, valamint a megértést is megkönnyíthetik. Érdekes, hogy néhány diák a tanulást a kedvtelések között említi, habár nem feltétlenül a jeles osztályzattal.

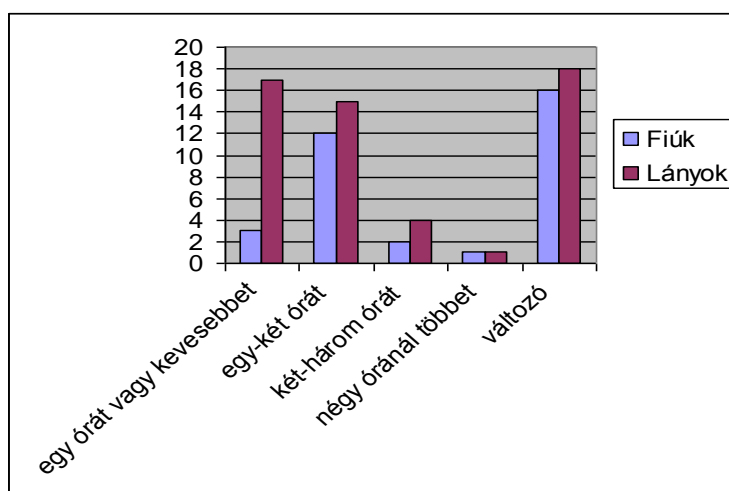
8.2.5. Szokták-e tévénézéssel tölteni az idejüket:

Ebben a kérdésben a televíziózással kapcsolatos kérdéseket mértem fel. A megkérdezettek közül 89-en töltik idejüket a televíziókészülék előtt, a kérdésre csak 1 személy válaszolt nemmel.



9. diagram: Tévénézés gyakorisága

A kikapcsolódni vágyó gyerekek és fiatalok közül a fiúk 56%-a, a lányok 64%-a azzal tölti az idejét, hogy nap mint nap a televíziót nézi. Az, hogyha tartalmas, ismeretközlő műsorokat néznek természetesen még a hasznukra is válik, de a legtöbben nem az ilyen műsorokkal töltik az idejüket. Csekély azoknak a száma, akik havonta nézik a televízió műsorait, a megkérdezettek közül csupán 1 lány. A fiúk 32%-a, míg a lányok 16%-a hetente többször nézi a tévét. 12%-a a fiúknak és 18%-a lányoknak hetente 1-2 alkalommal nézi a televíziót.



10. diagram: Tévénézéssel töltött idő egy-egy alkalommal

Azt, hogy a gyerekek mennyit és mit néznek a tévében csak és kizárólag a szülők szabályozhatják, ellenőrizhetik. Sok szülő örül, ha a gyerek a televízió előtt ül, így legalább nem kell vele foglalkozni, a készülék egyfajta gyermekfelvigyázó szerepet tölt be. Azok a gyerekek, akik a kérdőíven a változó időtartamot jelölték, valószínűleg arra gondolhattak, hogy a hétköznapiakban mikor iskola és tanulás van, kevesebb idő jut a kikapcsolódás efféle lehetőségére, míg hétvégén mikor több a szabadidő akkor minderre több idő jut. Fontos megemlíteni még az egy órát vagy kevesebbet tévézők arányát illetve az egy-két órát tévézőket fiúk és lányok tekintetében, a fiúk 9%-a, a lányok 31%-a egy órát vagy kevesebbet tévéznek, illetve a fiúk 35%-a és a lányok 27%-a egy-két órát nézi a televíziót. Azok, akik négy óránál többet televízióznak, igen kevesen vannak.

8.2.6. Nézett tévécsatornák:

<u>Csatornák</u>	<u>Nemek</u>	<u>Válaszok aránya</u>	
		Igen	Nem
<i>RTL Klub</i>	Fiúk	97%	3%
	Lányok	96%	4%
<i>TV2</i>	Fiúk	91%	9%
	Lányok	91%	9%
<i>HBO</i>	Fiúk	26%	74%
	Lányok	33%	67%
<i>Film+, Film+2</i>	Fiúk	49%	51%
	Lányok	51%	49%
<i>Viasat 3</i>	Fiúk	43%	57%
	Lányok	65%	35%
<i>Cartoon Network</i>	Fiúk	37%	63%
	Lányok	35%	65%
<i>Jetix</i>	Fiúk	17%	83%
	Lányok	47%	53%
<i>Minimax</i>	Fiúk	9%	91%
	Lányok	16%	84%

<i>EuroSport</i>	Fiúk	69%	31%
	Lányok	51%	49%
<i>Sport 1, Sport 2</i>	Fiúk	71%	29%
	Lányok	38%	62%
<i>Spektrum</i>	Fiúk	66%	34%
	Lányok	51%	49%
<i>Discovery Channel</i>	Fiúk	86%	14%
	Lányok	71%	29%
<i>Animal Planet</i>	Fiúk	43%	57%
	Lányok	53%	47%
<i>National Geographic</i>	Fiúk	80%	20%
	Lányok	73%	27%
<i>MTV 1, MTV 2</i>	Fiúk	31%	69%
	Lányok	18%	82%
<i>Duna TV</i>	Fiúk	20%	80%
	Lányok	24%	76%
<i>Viva, Music Tv</i>	Fiúk	46%	54%
	Lányok	56%	44%
<i>Külföldi csatornák</i>	Fiúk	17%	83%
	Lányok	24%	76%

3. táblázat: Tévécatornák

Ebben a kérdésben a különböző csatornák nézettségi arányát mértem fel, illetve a műsorokat és témákat, melyeket a 9-14 évesek kedvelnek és néznek.

Fiúk rangsora:

1. RTL Klub
2. TV2
3. Discovery Channel
4. National Geographic
5. Sport 1, Sport 2
6. EuroSport
7. Spektrum
8. Film+, Film+2
9. Viva, Music Tv
10. Animal Planet
10. Viasat 3
11. Cartoon Network
12. MTV 1, MTV 2
13. HBO
14. Duna TV
15. Külföldi csatornák
15. Jetix
16. Minimax

Lányok rangsora:

1. RTL Klub
2. TV2
3. National Geographic
4. Discovery Channel
5. Viasat 3
6. Viva, Music Tv
7. Animal Planet
8. Film+, Film+2
8. EuroSport
8. Spektrum
9. Jetix
10. Sport 1, Sport 2
11. Cartoon Network
12. HBO
13. Duna TV
13. Külföldi csatornák
14. MTV 1, MTV 2
15. Minimax

A 9-14 éves diákok rangsorának elején a két elérhető kereskedelmi csatorna RTL Klub és a TV2 szerepel, majd ezeket követi a két tudományos csatorna a Discovery Channel és a National Geographic.

A megkérdezett fiúknál ezt követően a sportcsatornák következnek, míg a lányoknál a Viasat 3 szerepel. A lányok rangsorának legvégén a sportcsatornák, a Cartoon Network, a HBO, a külföldi csatornák, a Duna TV, az MTV1 és MTV2, végül a Minimax szerepel. A fiúk rangsorának végén az MTV1 és MTV2, a HBO, a Duna TV, a külföldi csatornák, legvégül a Minimax szerepel.

A kereskedelmi csatornák reklámözönnel lepik el a televízió nézőket, műsoraikat az ORTT⁵⁸ határozata alapján különböző korosztályoknak ajánlják, vagy nem ajánlják, külön felhívva a figyelmet a szülői felügyeletre. Ennek figyelembe vétele szintén a szülők feladata.

⁵⁸ Országos Rádió és Televízió Testület

A mesecsatornákat a 9-14 évesek válogatottan nézik, azonban erre is figyelni kell, ugyanis vannak durvább mesék, egy-kettő nem túl barátságos animációval, grafikával. A fiúknál erősebben van jelen a saját sport teljesítmény, ez lehet az oka annak, hogy a sportcsatornákat ők jobban kedvelik. A természetel, tudománnyal foglalkozó csatornák egyaránt jelen vannak a fiúk és lányok életében, amelyek hasznos információforrások lehetnek. A közszolgálati televíziók néhány klasszikus műsorral (filmekkel, mesékkel, mesejátékokkal, stb.) nem túlságosan vonzóak az általános iskolások számára. A zenecsatornákat a fiúk és lányok körülbelül fele szereti és nézi, a gyerekek néha egy-egy zeneszám címét és szerzőjét hamarabb megmondják, mint egy könyvnek. A külföldi csatornák kevés százalékban vannak jelen a gyerekek mindennapjaiban, pedig nagyon hasznos, főleg a felsős angol tagozatosak számára, ha van egy-egy megfelelő műsorokkal rendelkező külföldi tévécsatorna, ugyanis nagyon hasznos lehet a nyelvtanulás szempontjából.

Minden korosztály a felsoroltakon kívül említi a Nickelodeont, amely véleményem szerint a mesecsatornák közül nem a legmegfelelőbb grafikával és mondanivalóval rendelkező meséket sugároz. A fiúk minden korosztályban kiemelik a sportcsatornákat és sportműsorokat, a lányok esetén az állatokkal, természetel foglalkozó műsorok állnak központi helyen. Érdekes módon mindkét nemnél megjelenik a TV Paprika nevű főzőcsatorna.

A 9 éves korosztályból a fiúk a műsorok között a meséket és harcos, akciófilmeket emelik ki, a lányok a különböző magyar és külföldi sorozatokat (Barátok közt, Jóbarátok), meséket említik.

A 10 éves megkérdezett fiúk a horgászattal kapcsolatos csatornákat és műsorokat (Fishing and Hunting), a vígjátékokat, a humoros, átverő műsorokat (Kész Átverés Show) emelik ki. A lányoknál a különböző külsőségekkel foglalkozó műsorok (Meztelenül is szép vagyok, Topmodell leszek), a vígjátékok, a kalandfilmek, a tini műsorok jelennek meg.

A 11 éves fiúk a zenecsatornákat (VH1) és humoros műsorokat adó csatornákat (Poén, Comedy Central), a történelemmel foglalkozó műsorokat, a vígjátékokat és anime-t említik. A lányok a mozi csatornákat, a tini filmeket (Hannah Montana), a zenét, és krimi keresik egy-egy műsorban.

A 6. osztályos fiúk a mesecsatornákat (Boomerang), sorozatokat, és anime-t keresik, a lányok a mozi csatornákat (Hallmark) és természet- és történelmi filmeket, a sorozatokat, a vígjátékokat, a rejtélyes és kalandfilmeket emelik ki.

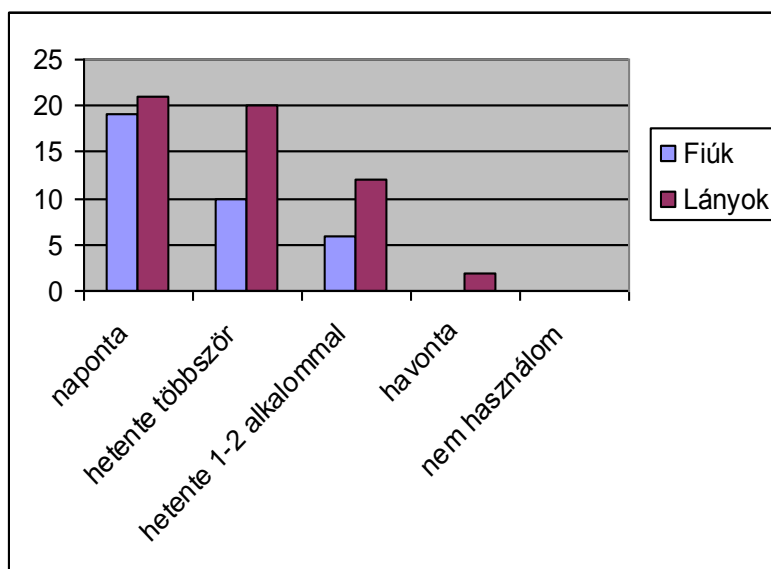
A 7. osztályos fiúk a természettel, étellel kapcsolatos csatornákat (Life Network), a sorozatokat és az anime-t, míg a lányok a vígjátékokat, a misztikus, természetfeletti kapcsolatos filmeket (Szellemeikkel suttogó), a sorozatokat említik.

A 8. osztályos fiúk témái és csatornái között a horgászattal kapcsolatos műsorok, a zenecsatornák, és a dolgok működésével foglalkozó műsorok (Hogyan működik?, Hogyan csinálják), a lányoknál a zenecsatornák és műsorok, kalandfilmek, sorozatok, dokumentumfilmek szerepelnek.

8.2.7. Van-e a megkérdezetteknek otthon számítógép:

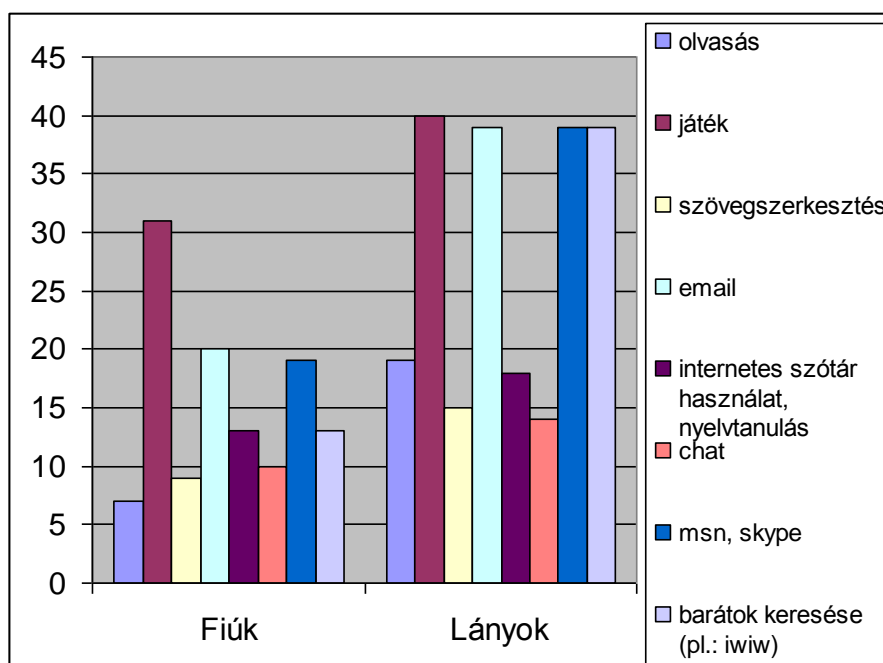
A megkérdezettek közül mindenkinek, tehát 100%-uknak van otthon számítógépe, míg internet hozzáférhetősége 89 főnek van, 1 fiúnak nincs otthon. A mindennapok nagyon fontos eszközeivé váltak a számítógépek és az információs társadalom lételeme az interneten terjedő és elérhető információözön. A gyerekek és fiatalok életéhez már elkerülhetetlen, hogy kapcsolatba kerüljenek a számítógéppel, internettel, ugyanis nagy valószínűséggel a későbbi tanulmányaikhoz és munkájukhoz is szükségük lesz ezek kezelésére, használatára. A pedagógusok ennek tudatában adhatnak otthon végezhető, számítógéphez és internethez kapcsolódó feladatokat, ezzel is ösztönözve a gyerekeket az informálódásra.

Ebben a kérdésben felmértem a számítógép használat gyakoriságát, az internet használat célját és az internetes olvasást.



11. diagram: Számítógép használat gyakorisága

A legtöbben mindkét nem naponta használja a számítógépet, az már más kérdés, hogy ott ülve mivel töltik az idejüket. A fiúk 29%-a, a lányok 36%-a hetente többször ül le a gép elé. Meglepő, hogy azokban a családokban ahol van számítógép a lányok 4%-a csak havonta ül le a géphez, ennek a szülői szabályozás illetve szülők számítógéphez kötött munkája lehet az oka. A megkérdezettek között olyan nem volt, aki egyáltalán nem használja a számítógépet otthon.



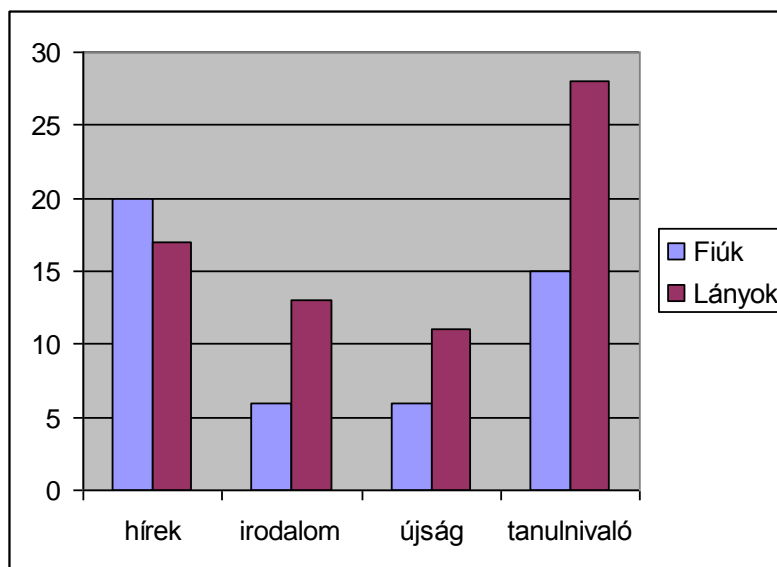
12. diagram: Az internet használat célja

Szembeötlő, hogy a gyerekek a számítógépet elsősorban játékprogramok futtatására szolgáló, szórakoztató gépnek tartja.

Az internethasználat legfőképp a játék miatt történik, az internettel megnőtt a játékok lehetőségének tárháza, bármilyen típusú játék elérhető. A lányok inkább használják olvasás céljából az internetet, a szövegszerkesztésre még egyelőre nem, vagy kevés szükségük van ezért ennek száma nem jelentős, mégis többen használják a fiúk közül, mint ahányan olvasnak. A fiúk rangsora: az email, az msn, az internetes szótár, a barátok keresése, a chat-elés, a szövegszerkesztés, végül az olvasás. A lányok rangsora szerint az email, az msn-ezés és a barátok keresése azonos szinten áll, ezeket követi, az olvasás, az internetes szótár használat, a szövegszerkesztés és végül a chat-elés.

Elszomorító tény, hogy a számítógép és internethasználat nem növeli az olvasás lehetőségét, hanem inkább elnyomja.

Egyéb lehetőségként a 9-14 éves korosztály a videók nézését, a virtuális állatkák nevelését, a kvízeket, a zenehallgatást és zene letöltést, térképek és hirdetések böngészését, a keresést, a fényképek szerkesztését említik.



13. diagram: Az internetes olvasás

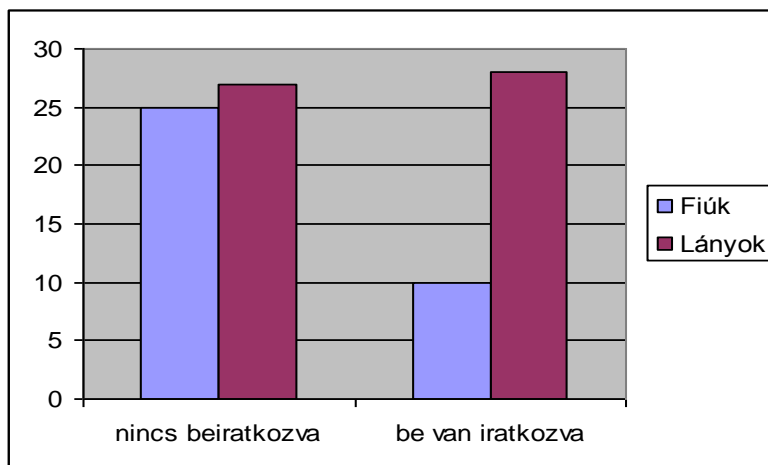
A fiúk 59%-a keresi a híreket az interneten illetve 44%-a keres a tanulnivalóhoz információkat, ezek olyan olvasnivalók melyben a lányokat megelőzve informáltabbak a megkérdezett lányoknál. Az irodalom és újságolvasás esetén a lányok többet olvasnak, irodalmat 23%, míg újságot 20%-uk.

A 9-14 éves korosztály egyéb lehetőségek között említi a viccek, a horgászati tippek, a receptek, az időjárás előrejelzések, a könyv és filmajánlók olvasását.

Ebből a kérdésből lesűrhető, hogy a gyerekek inkább a játékot részesítik előnyben, de az olvasást, csak ha tanulásról vagy egyéb informálódásról van szó, akkor használják.

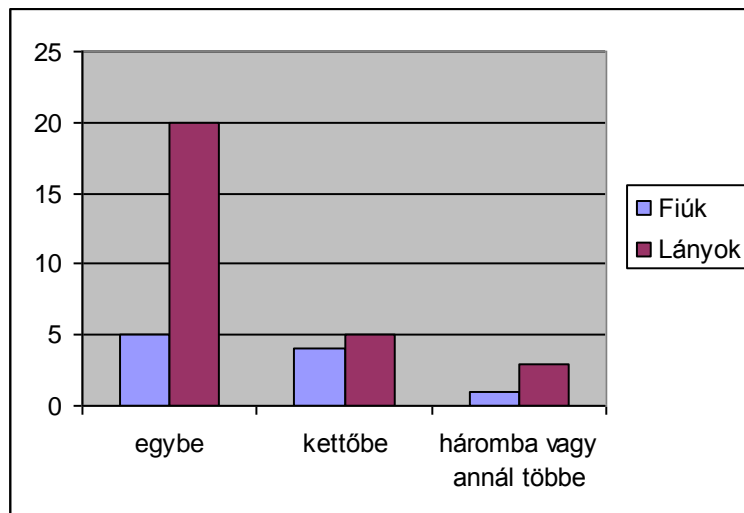
8.2.8. Könyvtárakról:

Ennél a kérdésnél azt próbáltam felmérni, hogy az iskolai könyvtáron kívül hány könyvtárba vannak beiratkozva illetve, hogy milyen gyakran látogatják a könyvtárakat, milyen szolgáltatásokat vesznek igénybe, és hogy véleményük szerint mire jó, miben nyújt segítséget a könyvtár.



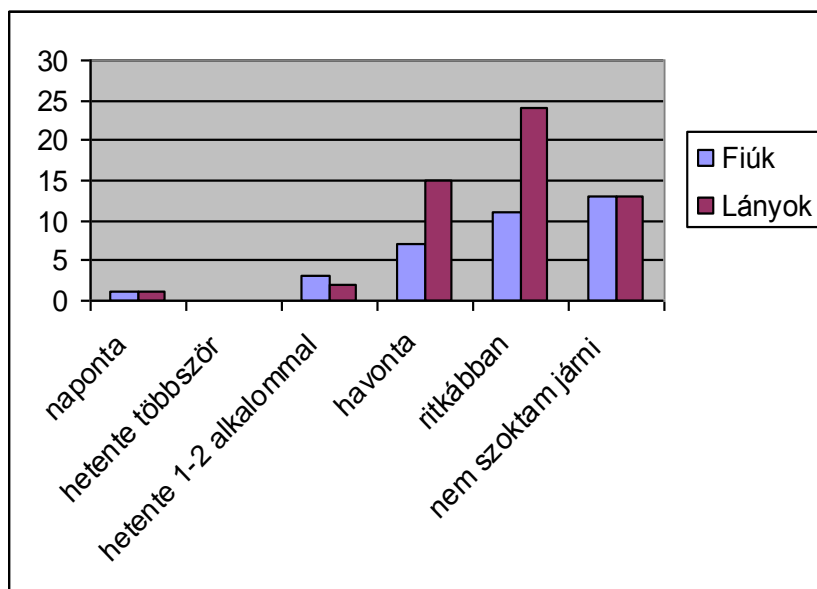
14. diagram: Az iskolai könyvtáron kívüli beiratkozás

A fiúk 29%-a, a lányok 51%-a van beiratkozva az iskolai könyvtáron kívül más könyvtárba. Az iskolai könyvtáron kívül érdemes a gyerekeknek más könyvtárakat is látogatni, ugyanis csak így tudják kiterjeszteni látókörüket, egyéb tapasztalatokat szerezni. Fontos, hogy a könyvtárakban az igénybe vehető szolgáltatásokról megfelelő tájékoztatást kapjanak a gyerekek.



15. diagram: Az iskolai könyvtáron kívüli beiratkozás száma

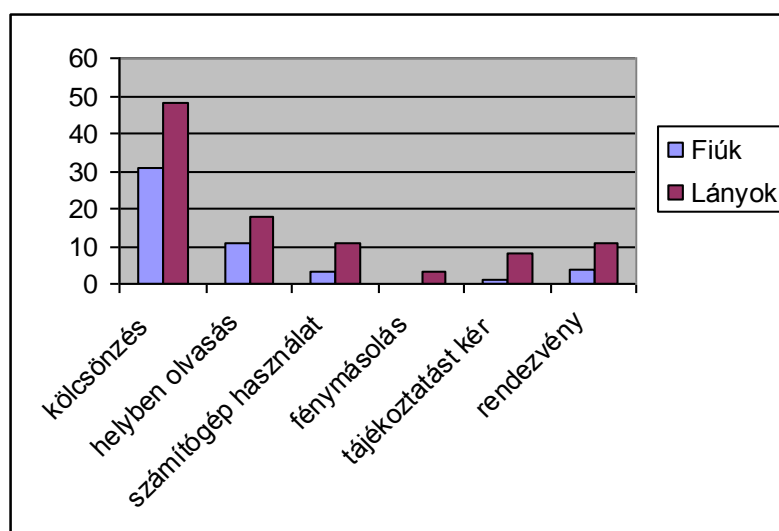
A fiúk 50%-a az iskolai könyvtáron kívül még egy könyvtárba, 40%-a két könyvtárba és 10%-a három vagy annál több könyvtárba van még beiratkozva. A lányok 71%-a van egy könyvtárba, 18%-a két könyvtárba és 11%-a három vagy annál több könyvtárba van még beiratkozva. Az egyéb könyvtári beiratkozások a szülőknek köszönhető, ugyanis sok diák úgy gondolja, hogy az iskolai könyvtárból megszerezhető minden információt, amelyre szüksége lehet.



16. diagram: Könyvtárlátogatások gyakorisága

A naponta járó fiúk és lányok száma csekély a 90 megkérdezettből csupán egy-egy jár könyvtárba. A hetente többszöri válaszlehetőséget senki nem jelölte meg. Hetente 1-2 alkalommal a fiúk közül csupán 9%, míg a lányoknál még kevesebb 4%. Havonta a fiúk közül 20%, a lányok közül már 27% jár a könyvtárba. A ritkábban és a nem járók száma jelentős, ugyanis a fiúk 31%-a ritkábban, 37%-a nem szokott könyvtárba járni, míg a lányok 44%-a ritkábban és 24%-a nem szokott járni.

Ez alapján a legtöbben csak, ha valamilyen kötelező feladat van vagy kötelező olvasmány ügyében keresik fel a könyvtárakat. Ezen a tényen a szülők, az iskola és a könyvtárak változtathatnak, bizonyos szervezett rendezvényekkel és a könyvtárak megkedveltetésével.



17. diagram: Könyvtári szolgáltatások igénybe vétele

A megkérdezettek legtöbbször a kölcsönzést veszi igénybe egy könyvtárban, a helyben olvasást a fiúk 31%-a veszi igénybe, a lányok 33%-a. A számítógép használat, a fénymásolás, a tájékoztatás igénybe vétele, a rendezvény elhanyagolható mértékben van jelen a megkérdezettek könyvtári szolgáltatásainak listájában.

A könyvtári szolgáltatások sokszínűségét jobban a figyelmébe kell ajánlani a 9-14 éves gyerekek számára. A rendezvényeknek el kell érnie azt a célt, hogy a gyerekek érdeklődjenek, részt vegyenek ezeken, önkéntesen és nem az iskolák befolyására.

A megkérdezettek közül a legtöbben arra a kérdésre, hogy miben nyújt neki segítséget a könyvtár a tanulást, az információszerzést írták illetve a következőket:

- „Csendben, sok dolgot tanulhatok meg a könyvekből”
- „Útmutatást nyújt”
- „Olyan könyveket lehet ott találni, amit máshol nem”
- „Ha valamit ki akarok keresni”
- „Ha szeretnék olvasni, de nincs mit, onnan tudok kölcsönözni ingyen.”
- „Hogy tudjak mit olvasni (adjon ötletet)”
- „Ha nem tudok valamit, a könyvtárba keresek róla információt”
- „Kötelező olvasmányokat, regényeket kölcsönözhetek”
- „Ismeretek bővítésében, élmények, történetek megismerésében, szórakozásban”
- „Az ott lévő könyvek segítenek egy-egy házi feladat megoldásában.”

Volt olyan is, aki azt írta, hogy véleménye szerint „nem sok mindenben”. A megkérdezettek közül szinte kivétel nélkül mindenki tisztában volt a könyvtár jelentőségével, mégis csekély ehhez képest a könyvtárba járók száma.

8.2.9. Miért olvas az ember:

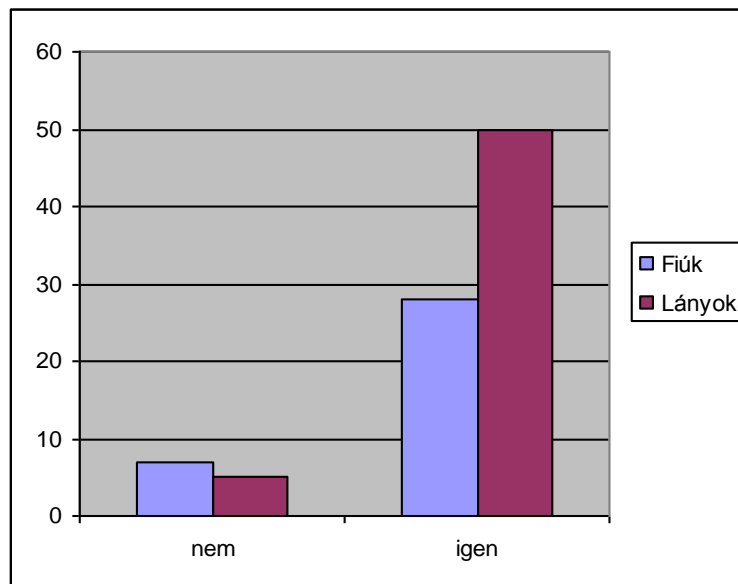
A megkérdezettek legtöbbször a művelődést és kikapcsolódást említette, illetve a következőket:

- „Hogy több információhoz jusson és ezzel, ha unatkozol, lefoglalhatod magad”
- „Hogy többet tudjon és megismerkedjen sok-sok érdekességgel, és sok érdekes történetet tudhat meg”
- „Olvasás közben könnyen beleéli magát az ember a történetbe, ezért 1 jó könyv = jó szórakozás. Olvasás közben sok új információhoz is juthatunk.”
- „Hogy tapasztalatokat szerezzen és az életben is tudja hasznosítani plusz az élményért is.”
- „Mindenkinek más miatt. De talán legtöbbször kikapcsolódni, ismereteiket gyarapítani szeretnek olvasni”
- „Mert kíváncsi a hírekre! Regényt meg mert izgalom, kalandos”
- „Ez egy elfoglaltság, szórakozás, időtöltés – sok haszna lehet belőle az embernek”
- „Mert szeret elmerülni benne, és ha beleolvas akkor kíváncsi, hogy mi lesz tovább.”
- „Mert pihentető és szórakoztató”

- „Hogy tanuljon és hogy jobban megértse az idegen szavakat. De néhány gyerek csak kényszerből”
- „Mert szeret olvasni és érdekli az a tudomány, amit más lejegyzett”
- „Nőjön a látószöge”
- „Mert fejlődik a szókincse és nagyon jó elfoglaltság”
- „Mert így tud pihenni”
- „Az olvasás nem egy tevékenység, az olvasás élmény”

A legtöbben nagyon találóan és lényegre törően fogalmazznak. Az olvasás az általános iskolás gyerekek mindennapi tevékenysége, ugyanis az olvasás megtanulása után minden tantárgyhoz szükségük van erre.

8.2.10. Az olvasás szeretete:



18. diagram: Az olvasás szeretete

A megkérdezett fiúk 80%-a szeret olvasni, míg a lányok 91%-a, ezek az adatok nagyon jónak számítanak, a kérdőívben rákérdeztem az okokra is.

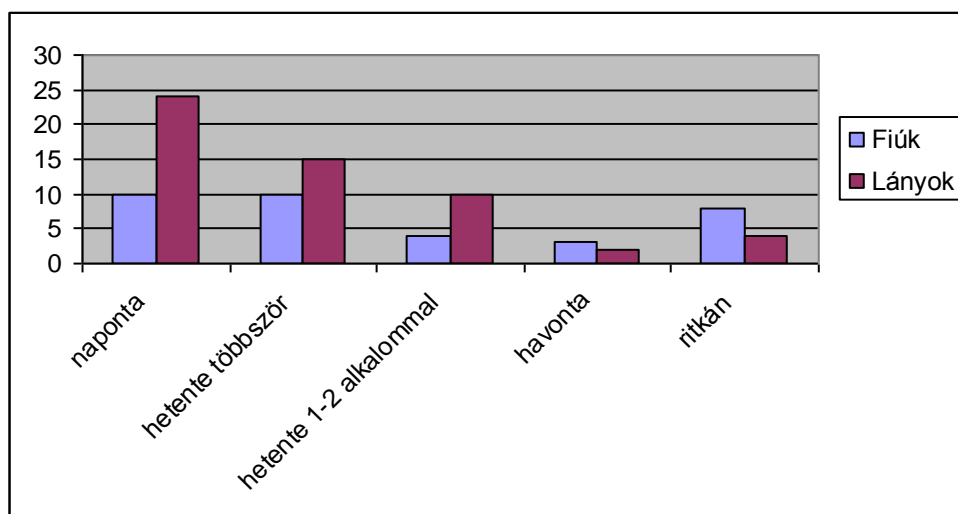
Akik nem szeretnek olvasni az unalomra, az időhiányra, a könyvek hosszúságára, és arra hivatkoznak, hogy az olvasás nem köti le őket. Volt olyan, aki azt írta, hogy egy könyv van, amit szeret és azt már annyit olvasta, hogy unja.

Azok szerint, akik szeretnek olvasni, az olvasás jó elfoglaltság, jó időtöltés, gyakorlás, érdekes, pihentető, szórakoztató, kikapcsol, tapasztalatokat nyújt, egy másik világot nyit meg.

Az egyik 7. osztályos lány azt írta, hogy azért szeret olvasni, mert *”néhány író fantáziája az egekben szárnyal”* és ő erre vágyik az olvasás közben.

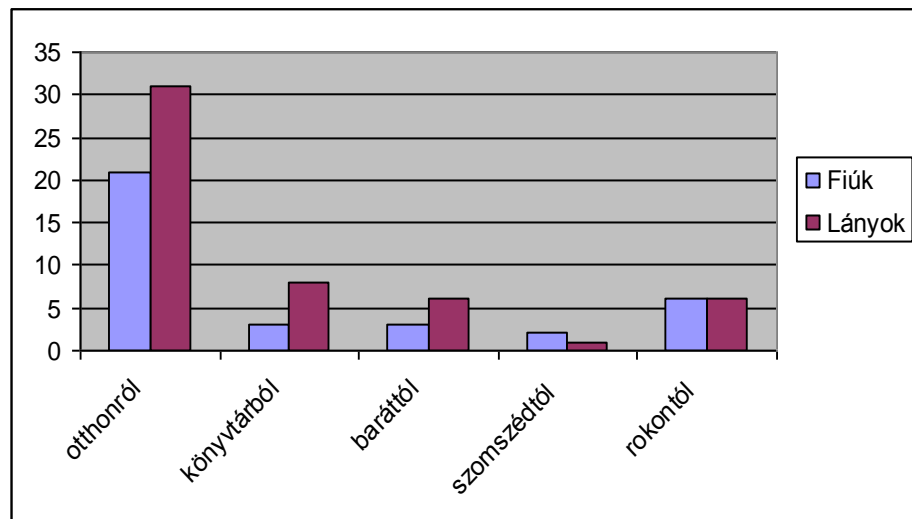
Az iskola szervezésében rendeznek író-olvasó találkozót, ahol a diákok személyesen találkozhatnak a meghívott írókkal, ezzel is ösztönözve őket, hogy megszeressenek egy-egy író és könyveit előszeretettel olvassák.

Az olvasás fejleszti a fantáziát, ugyanakkor elszomorító, hogy vannak, akik az olvasást unalmasnak tartják, ilyen esetben az egyén számít, vagyis a pedagógus, a könyvtáros és a szülő feladata az, hogy ennek figyelembe vételével ajánljon könyvet ezeknek a gyerekeknek.



19. diagram: Olvasás gyakorisága

A megkérdezett fiúk 29%-29%-a naponta illetve hetente többször olvas, ez valószínűleg az iskolai követelményeknek köszönhető. Hetente 1-2 alkalommal 11%, havonta 9%, ritkán pedig 23% olvas a fiúk közül. A lányok közül legtöbben szintén napi rendszerességgel olvasnak, vagyis 44%-uk. Hetente többször 27%, hetente 1-2 alkalommal 18%, havonta 4% és ritkán 7%. Ezzel beigazolódik az, hogy a lányok többet olvasnak a fiúknál. Amennyiben nincs meg a belső motiváció és külső követelmény ez az arány csak romlani fog. A gyerekek az olvasás által kikapcsolódhatnak, elvonulhatnak egy saját világba, sőt ezzel növelhetik szókincsüket és tudásukat.



20. diagram: Legutóbbi olvasmány beszerzése

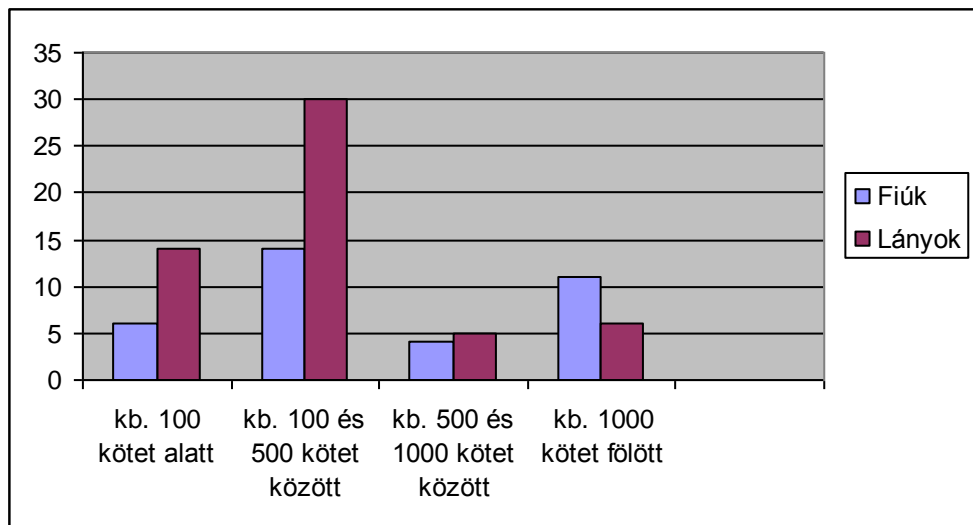
A megkérdezett fiúk 60%-a, a lányok 56%-a otthonról szerzi be az olvasmányát, ha éppen nincs meg a házi könyvtár darabjai között a keresett könyv, akkor akár könyvvásárlás útján szerzik be olvasnivalójukat.

A könyvtárból a fiúk 9%-a a lányok 15%-a szerzi be olvasmányait. Ez a mennyiség elenyésző az otthonról beszerzett könyvekhez képest. A baráttól, szomszédától és rokontól beszerzett könyvek száma is csekély a házi könyvtár darabjaihoz képest.

Egyéb lehetőségként a versenyen helyezéért kapott könyvet említették.

8.2.11. Tankönyveken kívüli házi könyvtár:

A megkérdezettek közül mindenkinek vannak otthon könyvei a tankönyveken kívül. A kérdőívben arra voltam kíváncsi, hogy körülbelül hány kötet és ebből hány darab saját könyvük van. Az eredmények nagyon változatosak, volt olyan, akinek nagyon sok saját könyve van otthon és volt olyan is, akinek nagyon kevés, elenyésző számú könyve van. A vizsgálatban résztvevőknél a legtöbb gyereknél otthon körülbelül 100 és 500 kötet van. Ez a mennyiség már lehetőséget ad arra, hogy könyvvásárlás és könyvtári kölcsönzés nélkül megtalálja a gyerek a megfelelő olvasnivalót, amennyiben jól válogatott művekből áll az otthoni gyűjtemény.



21. diagram: Az otthoni kötetek száma

A következő táblázat a otthon fellelhető könyvekből %-osan mutatja nemek arányában a saját könyveket.

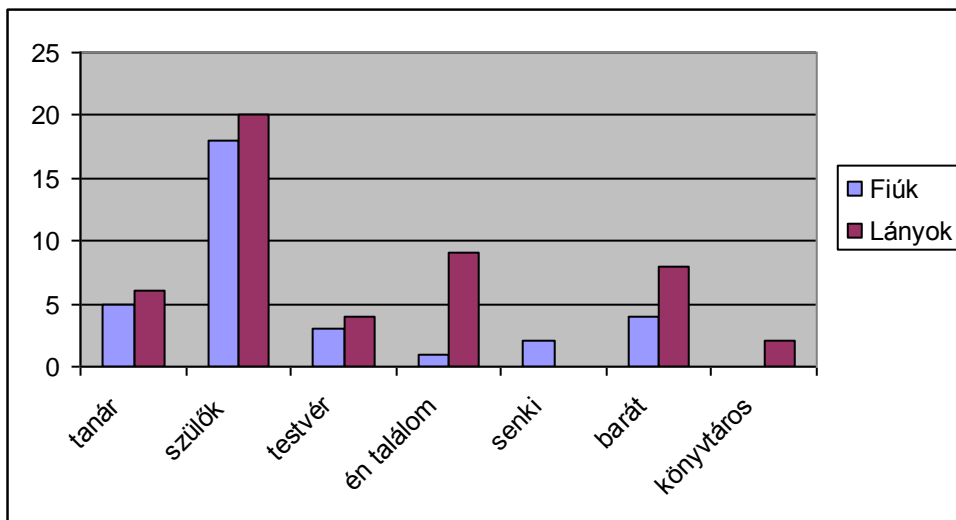
Kor (év)	Fiúk	Lányok
9	12%	57%
10	17%	23%
11	12%	20%
12	14%	60%
13	19%	26%
14	18%	18%

4. táblázat: Saját könyvek az otthoniak között

A legtöbb saját könyve a 9 és 12 éves lányoknak van otthon. A legkevesebb saját könyve a 9 és 11 éves fiúknak van. A lányok esetén minden korosztályban több a saját könyv, mint a fiúknál. A házi könyvtár megélte hat a gyerekekre az olvasás szempontjából, ha a szülők sok könyvet vásárolnak gyerekeiknek, akkor arra ösztönzik őket, hogy olvassanak és művelődjenek. Ha a szülők ezzel nem foglalkoznak, akkor a gyerek sem érzi, hogy erre neki szüksége van.

8.2.12. *Ki szokott olvasnivalót ajánlani:*

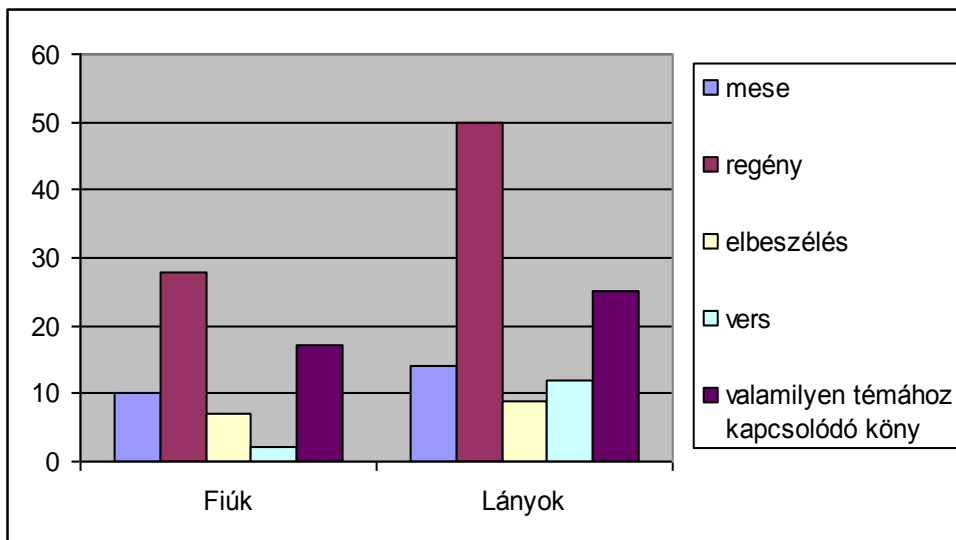
Legnagyobb arányban a szülők és a barátok ajánlatait fogadják el a 9-14 éves korú gyerekek.



22. diagram: Olvasnivaló ajánlók

A lányok szívesen böngésznek az interneten az olvasnivalók után. Meglepő módon a gyerekek nem használják ki a könyvtár adta lehetőségeket, ennek több oka lehet. Előfordul, hogy a diákok nem is gondolnak arra, hogy a könyvtárostól kérjenek tanácsot, az olvasnivaló ügyében, pedig ott koruknak megfelelő olvasmányt ajánlanának nekik. Az eddigi kérdésekből kiderül, hogy a barátok sokszor befolyásolnak, ajánlanak könyveket.

8.2.13. Milyen műfajú könyveket szeretnek olvasni:



23. diagram: Kedvelt műfajok

A fiúk és lányok elsődlegesen a regényeket szeretik olvasni, ebben találják meg azokat a hatásokat, érzelmeket, eseményeket, amelyekre vágnak. Mindkét nemnél a második helyen az ismeretközlő művek és harmadik helyen pedig a mesék állnak. A lányok rangsorában a versek a negyedik helyen és a sor legvégén az elbeszélések szerepelnek. A fiúknál az utolsó két helyen az elbeszélés, végül versek állnak.

Minden felsorolt műfaj szükséges a gyerekek számára hogy ismerjék, átlássák és véleményt alkothassanak róla.

8.2.14. Mit várnak a szépirodalmi művektől:

<u>Elvárások</u>	<u>Nemek</u>	<u>Válaszok aránya</u>	
		Igen	Nem
<i>Szórakoztasson</i>	Fiúk	80%	20%
	Lányok	89%	11%
<i>Kikapcsolódást nyújtson</i>	Fiúk	77%	23%
	Lányok	87%	13%
<i>Pihentessen</i>	Fiúk	54%	46%
	Lányok	49%	51%
<i>Ismereteket közöljön</i>	Fiúk	57%	43%
	Lányok	60%	40%
<i>Valóságszerű ábrázolású legyen</i>	Fiúk	37%	63%
	Lányok	41%	59%
<i>Példát állítson</i>	Fiúk	28%	72%
	Lányok	41%	59%
<i>Összefüggéseket tárjon fel</i>	Fiúk	45%	55%
	Lányok	56%	44%
<i>Igazolja elképzeléseimet</i>	Fiúk	43%	57%
	Lányok	49%	51%
<i>Gyönyörködtessen</i>	Fiúk	43%	57%
	Lányok	61%	39%
<i>Gondolataimban, érzéseimben erősítsen meg</i>	Fiúk	54%	46%
	Lányok	74%	26%
<i>Bíráló, szellemesen csipkelődő legyen</i>	Fiúk	43%	57%
	Lányok	42%	58%
<i>Gondjaim, problémáim megoldásában segítsen</i>	Fiúk	43%	57%
	Lányok	47%	53%

5. táblázat: A szépirodalmi elvárások

A felsorolt elvárásokon kívül még az izgalmat és érdekességet emelte ki kivétel nélkül mindenki.

Legnagyobb százalékban mindkét nem esetén az elvárások első helyén a szórakoztatás és kikapcsolódás áll. A mindennapi tanulás és iskola után jól esik a gyerekeknek egy-egy olyan könyvet olvasni, amely megfelel elvárásaiknak. Az hogy az adott mű pihentessen, ismereteket közöljön, igazolja elképzeléseiket, bíráló, szellemes csipkelődő legyen és a gondjaik, problémáik megoldásában segítsen körülbelül 50%-ban tartják fontosnak. A lányok esetén a példaállítás, az összefüggések feltárása, a gyönyörködtetés, a megerősítés az érzésekben fontosabbak, mint a fiúknál. Kevés százalékban várják el a 9-14 éves diákok, hogy a mű, amit olvasnak valóságyszerű ábrázolású legyen. Egy szépirodalmi mű olvasása esetén a világtól való elvonulás jellemző, az olvasó beleéli magát, szereplőjévé válik egy másik környezetnek.

8.2.15. Szakterületekhez kapcsolódó könyvek iránti elvárások:

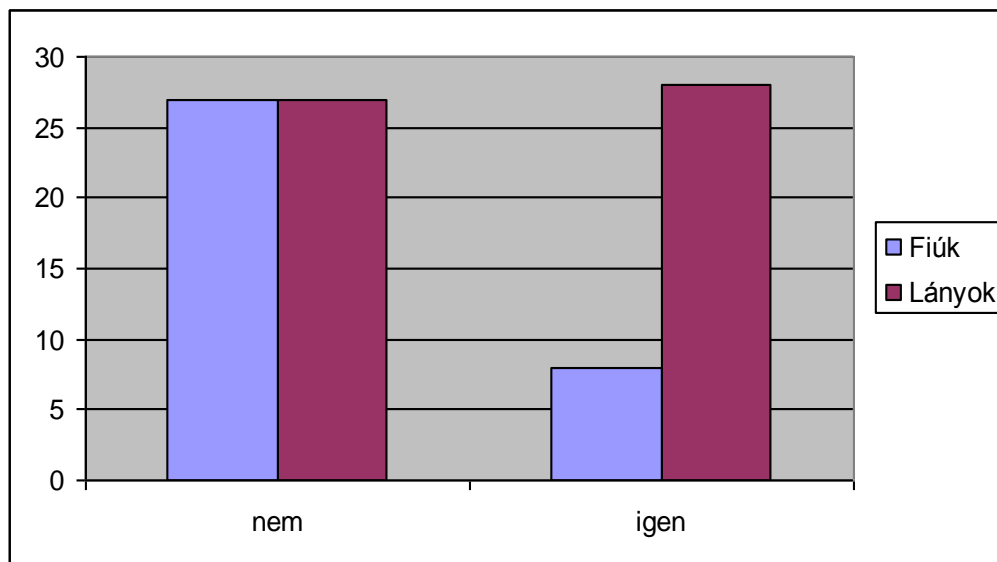
<u>Elvárások</u>	<u>Nemek</u>	<u>Válaszok aránya</u>	
		Igen	Nem
<i>Új ismereteket szerezzek vele</i>	Fiúk	91%	9%
	Lányok	98%	2%
<i>Mélyítse el meglévő ismereteimet</i>	Fiúk	57%	43%
	Lányok	65%	35%
<i>Figyelemfelhívó legyen</i>	Fiúk	57%	43%
	Lányok	65%	35%
<i>Kapcsolódjon a hobbihoz</i>	Fiúk	51%	49%
	Lányok	56%	44%

6. táblázat: Szakirodalmi elvárások

Valamilyen szakterülethez kapcsolódó könyvektől leginkább az új ismereteket várják el a diákok, a többi esetben, az ismeretek elmélyítésében, a figyelemfelhívásban, a hobbihoz kötődésben fiúk és lányok több mint fele igennel válaszolt. Az ismeretközlő irodalom elkerülhetetlen az iskolás évek alatt, ezek feladata már nem a szórakoztatás illetve

kikapcsolódás, hanem az új ismeretek szerzése. A pedagógusok külön feladatokat adhatnak a gyerekek számára, melyek megoldásához ezek a művek szükségesek.

8.2.16. *Gyermek és ifjúsági folyóirat olvasása:*



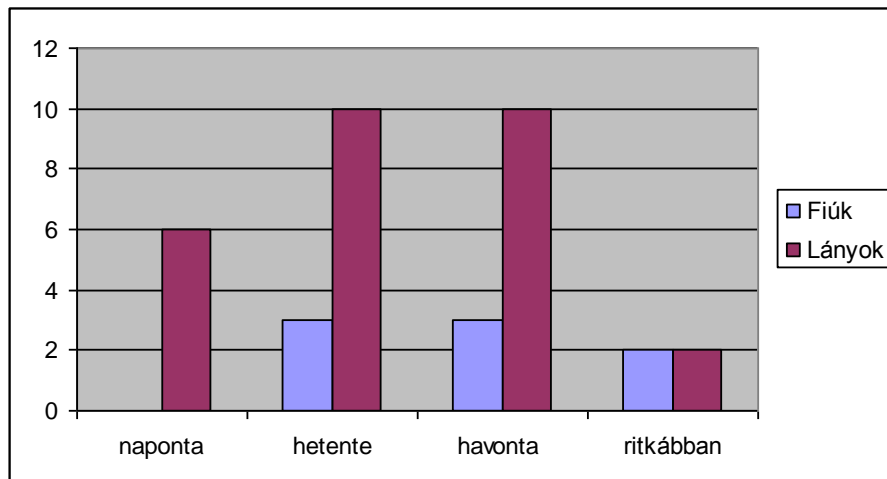
24. diagram: Gyermek és ifjúsági folyóiratok olvasása

A megkérdezettek közül a fiúk 22%-ban olvasnak valamilyen gyermek vagy ifjúsági folyóiratot, a lányok 51%-a olvas.

Minden évfolyam megemlíti az iskola által szerkesztett folyóiratot, a Lajtorját.

A 9 éves korosztály legtöbbit említett folyóirata a *Bakugan* és a *Garfield*. A 10 évesek legkedveltebb magazinjai az *Oké* és a *Tudorka*. A 11 éves korosztály kiemeli a *Bravot*, az *Ifjúsági Magazint* és a *Popcornt*. A 6. osztályosok az *Oké* magazint említik. A 7. osztályosok legkedveltebb folyóiratai az *Élet és tudomány*, a *Bravo*, a *Joy*, a *Gyöngy*, a *Cosmopolitan*. A 14 éves korosztály az *Ifjúsági Magazint*, a *Bravot*, a *100XSzépét* és *Bravo Girlt* olvassa.

Az alsó tagozatosok olvasott folyóiratai között még a gyermek folyóiratok szerepelnek, melyek gazdagon illusztráltak. A felső tagozatos diákokra már inkább az ifjúsági folyóiratok jellemzőek, melyekben a velük egykorúak problémáival, érdeklődésével ismerkedhetnek meg. A nagyobbaknál már felnőtteknek szóló folyóiratok is szerepelnek, ezzel a felnőttek „titkaiba” kaphatnak bepillantást.



25. diagram: Folyóiratok olvasásának gyakorisága

A folyóirat olvasó fiúk közül 37%-37%- hetente és havonta olvas, ritkábban 25%-uk.

A lányok között 21% már naponta olvas folyóiratokat, valószínűleg nem olvasnak végig egy folyóiratot egyszerre, hanem nap, mint nap visszatérnek rá. Hetente és havonta 35% olvas folyóiratot, ritkábban 1%.

A kérdőíveket böngészve azt tapasztaltam, hogy a legtöbb diák nincs teljesen tisztában a folyóirat fogalmával, volt olyan eset, hogy egy-egy könyv került be a folyóiratok közé.

8.2.17. Legutóbbi olvasmányaik:

Örömmel állapítottam meg hogy az iskolai kötelező olvasmányokon kívül a diákok más műfajú, témájú könyveket is olvasnak, ezt az iskola olvasás ösztönző tevékenységének tulajdonítottam.

A kérdésemben kértem mind a szerzőt és a mű címét leírni, ennek a feltételnek leginkább a 7. osztályos tanulók feleltek meg ugyanis 15 főből 13 volt tisztában a szerzővel és címmel egyaránt. Legkevésbé a 3. osztályos diákok tudtak erre a kérdésre kielégítően válaszolni.

Minden korosztály változatos könyveket legfőképp regényeket említ, de egy-egy évfolyamnál kiemelkedik néhány kedveltebb mű:

- A 9 éveseknél a *Geronimo Stilton* könyvek és *A vad foci banda*.
- A 10 éveseknél J. K. Rowlingtól a *Harry Potter* könyvek.
- A 11 éveseknél Deniel Defoetól a *Robinson Crusoe*.
- A 12 éveseknél Gárdonyi Gézától az *Egri csillagok*.
- A 13 éveseknél Jókai Mórtól *A kőszívű ember fiai*.

- A 14 éveseknél Stephenie Meyertől az *Alkonyat*.

8.2.18. Legkedvesebb íróik:

Vegyes palettát mutat és igen sokat soroltak föl a legkedvesebb íróiknál: a napjaink felkapott írói és a régi klasszikusok is megtalálhatóak. Mindkét nemnél hasonló szerzők szerepeltek. A korosztályokra legjellemzőbbek:

- A 9 éveseknél Móra Ferenc, Petőfi Sándor és Benedek Elek.
- A 10 éveseknél Geronimo Stilton, Fekete Isvtán és Nógrádi Gábor.
- A 11 éveseknél Fekete István, Verne Gyula és J. K. Rowling.
- A 12 éveseknél Gárdonyi Géza és J. K. Rowling, J. R. R. Tolkien.
- A 13 éveseknél Stephenie Meyer és Thomas Berzina.
- A 14 éveseknél Stephenie Meyer, J. K. Rowling és Tamási Áron.

Az indoklásban rövid, tömör, humoros válaszokat adtak:

- „*Főként állatokról szóló könyveket írtak, így lopták be magukat a szívembe*”
- „*Szórakoztatóak, remek élethelyzeteket teremtenek a könyveikben*”
- „*Kalandos történeteket írtak*”
- „*Mert viccesek a könyveik és velem egykorúakról szólnak*”
- „*Mert fantáziadúsak a regényei*”
- „*Nagy a szókincse és a könyvei letehetetlenek*”
- „*Nem untatnak a műveik, jól fogalmazzák meg ha valamit a tudatunkba akarnak juttatni.*”
- „*Aranyos verset, mesét írtak, és a nemzet miatt.*”
- „*Mert szép, amit írtak és elgondolkodtat*”
- „*Mert ők írták a kedvenc könyveimet*”

8.2.19. Legkedvesebb olvasmányaik:

Ennél a kérdésnél azt tapasztaltam, hogy az előző kérdésnél felsorolt, kedvelt szerzők műveit említették illetve a következőket:

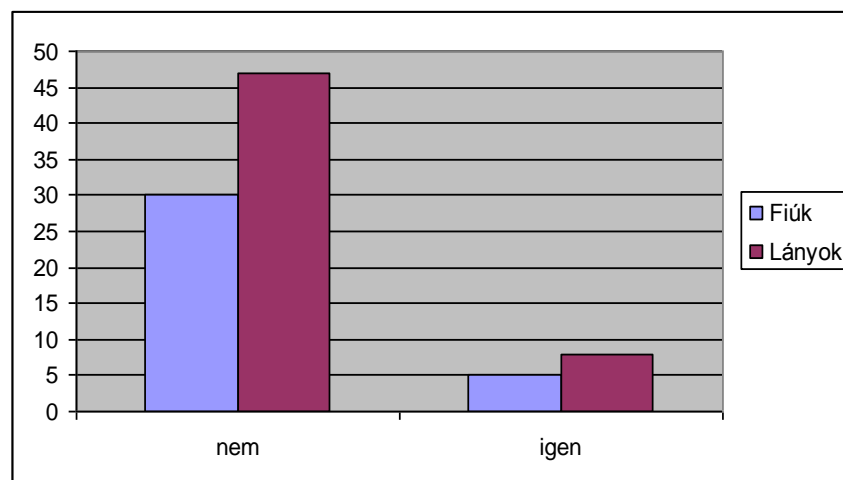
- *A vad foci banda*
- *Harry Potter könyvek*
- *Pinokkió*
- *Geronimo Stilton könyvei*
- *A Gyűrűk ura*

- *Egy ropi naplója*
- *Stephenie Meyer könyvei*
- *Egri csillagok*
- *Agatha Christi könyvei*
- *Winnetou*

Az indoklásnál kiemelték a történetet, a kedvenc olvasmányuk szereplőit és a kikapcsolódást.

Örömmel tapasztaltam, hogy mind a legkedvesebb írók és legkedvesebb olvasmányok esetén változatos magyar (38%) és külföldi (63%) szerzőket és műveket soroltak fel a diákok.

8.2.20. Irodalomból vett példakép:



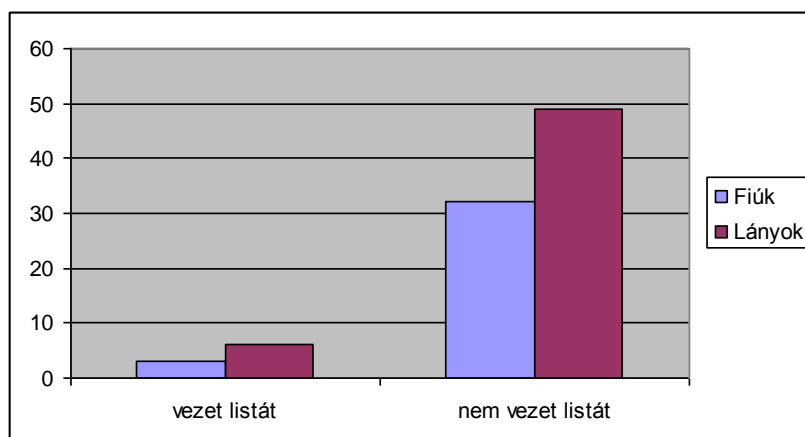
26. diagram: Irodalmi példakép

Sajnálatos tény hogy mindkét nemnél 14% az igenek aránya. A diákok ma már nem választanak az irodalomból példaképet.

A fiúknál az irodalomból vett példaképek, Petőfi Sándor, mert részt vett a forradalomban; Harry Potter, mert az önállóságot szimbolizálja; Nagy Sándor, mert bátor, erős, ügyes és okos hadvezér.

A lányoknál az irodalomból vett példaképek, Petőfi Sándor a költészete, hazafiassága csodálatos versei miatt; Szabó Magda a jó, elgondolkodtató és mély érzésű könyvei miatt; Agatha Christi, mert érdekes történeteket írt „*Bibliából vett elemekkel*”.

8.2.21. Vezetnek-e listát elolvasott könyveikről:

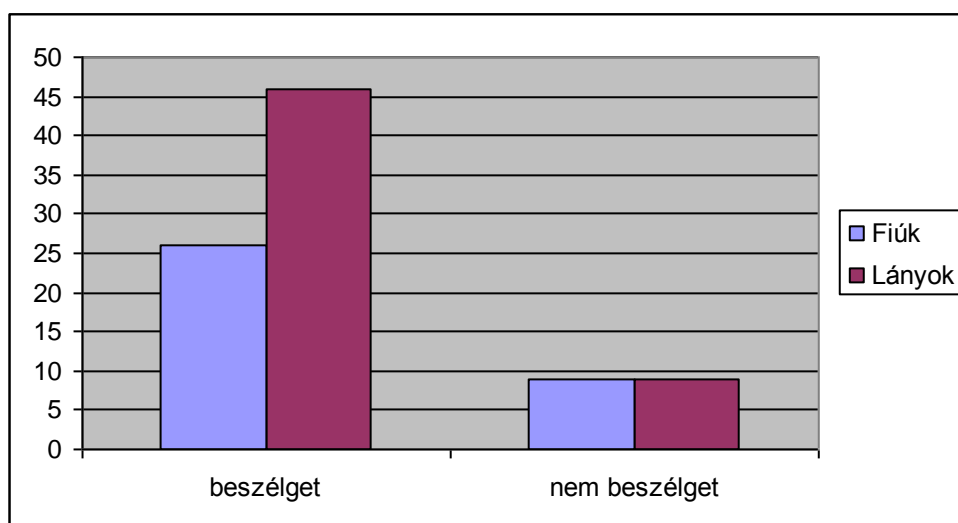


27. diagram: Lista az elolvasott könyvekről

A fiúknál 10%, lányoknál 11% vezet listát az általuk elolvasott könyvekről.

Az irodalom órák alkalmával a pedagógusok a könyvek otthoni feldolgozását kérhetik olvasónapló formájában.

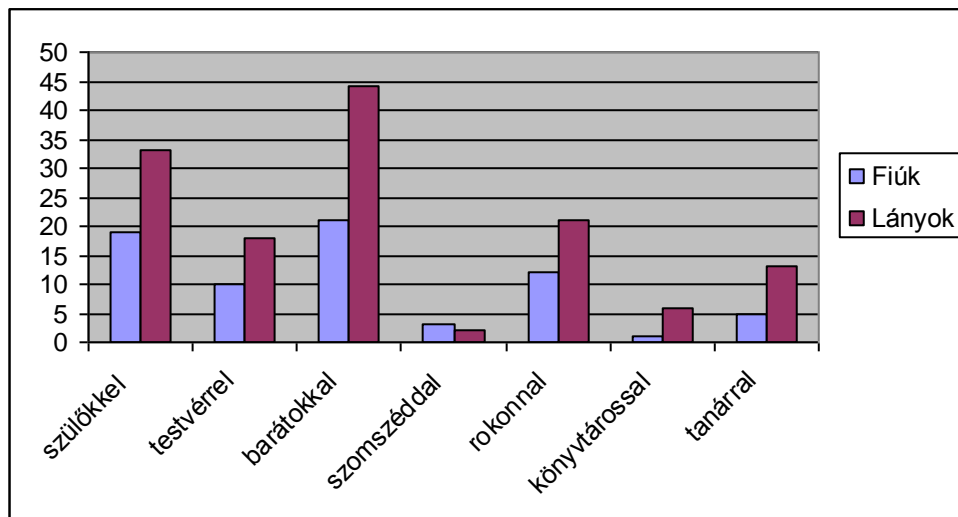
8.2.22. Könyvekről való beszélgetés:



28. diagram: Beszélgetés a könyvekről

Örvendetes, hogy zömében beszédtemáik között könyvek is szerepelnek, ezt támasztja alá, hogy a fiúk 74%-a, a lányok 83%-a adott igenlő választ erre a kérdésre.

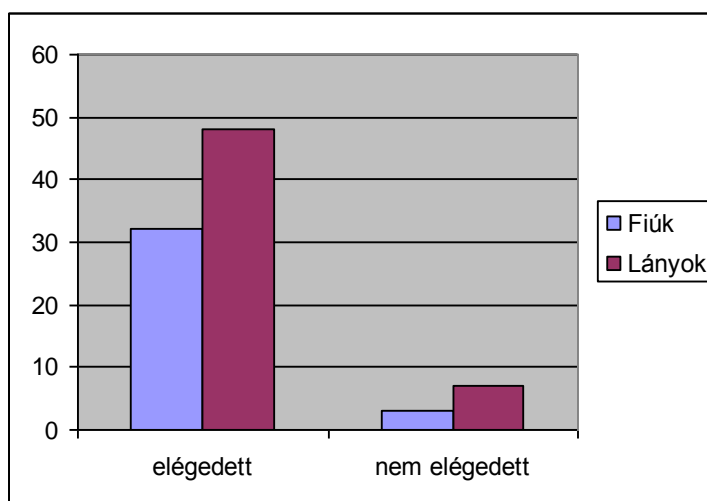
Fontos, meg tudják osztani könyvélményeiket a diákok valakivel. Könyvkiadók, szerzők és műveik számára ez a legjobb reklám. A diákok egymással egy kötetlen beszélgetés keretében osztják meg a legkedveltebb olvasmányaikat.



29. diagram: Kivel beszélgetnek könyvekről

A felmérés eredménye, mint az eddigi kérdéseknél már annyiszor, hogy a legszívesebben a megkérdezett diákok a barátaikkal, szüleikkel beszélnek könyvekről. A diákok egymással egy kötetlen beszélgetés keretében osztják meg a legkedveltebb olvasmányaikat. Számomra rendkívül meglepő hogy a tanárral való beszélgetés milyen kevés számban szerepel, hiszen az irodalom órák keretein belül a kötelező olvasmányok megbeszélése is ide tartozik. Az olvasmányokat csekély mértékben beszélnek meg a könyvtárossal, könyvtárosokkal, pedig egy-egy ilyen beszélgetéssel a könyvtáros képet kap a diákok lelki és szellemi világáról, ezáltal könnyebben tud megfelelő olvasmányokat ajánlani.

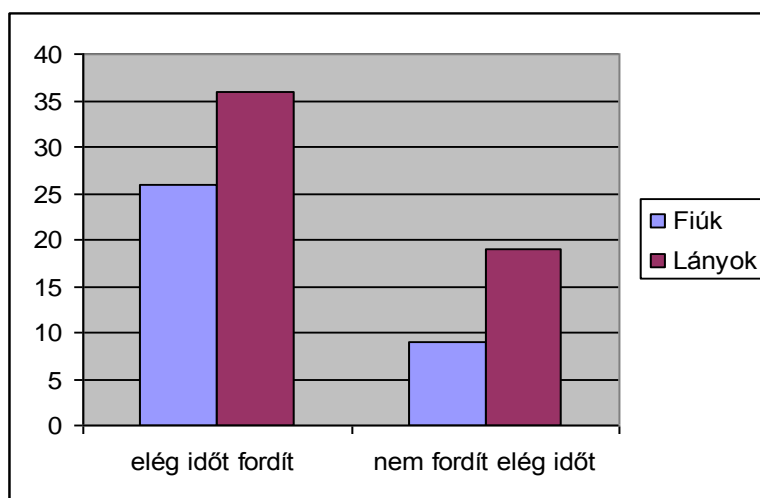
8.2.23. Véleményük saját olvasásukról:



30. diagram: Olvasási elégedettség

A fiúk 91%-a volt elégedett az olvasásával, míg a lányok 87%-a. Mindkét nem elégedettsége abból fakad, hogy úgy gondolják, szépen olvasnak, megerősítést kapnak azzal, hogy mindig ötös osztályzatot kapnak és saját elvárásaiknak is megfelelnek, sokat és jól olvasnak, az olvasásuk folyamatos, folyékony, gyors, hangsúlyos, érthető és pontos. Volt olyan, aki azért tarja az olvasását jónak, mert a szülei mondták neki illetve volt olyan, aki a jól olvas „Istennek hála”.

Azok, akik elégedetlenek a saját olvasásukkal, azzal indokolják, hogy több időt fordíthatnának rá a szabadidejükből vagy olvasástechnikájukkal nincsenek megelégedve, például hadarnak vagy szaggatottan megy.



31. diagram: Olvasásra fordított idő

A fiúk 74%-a, a lányok 65%-a gondolta úgy hogy elég időt fordít az olvasásra. Arra a kérdésre, hogy milyen esetben olvasnának többet, a legtöbben az időhiányra panaszkodtak, méghozzá az iskola miatt. Sokan erre a kérdésre azt írták, hogy ha nem volna iskola, tanulás, házi feladat, iskolai dolgozat, vagy egyéb különböző elfoglaltság (külön órák), abban az esetben olvasnának többet. Volt olyan, aki a kedvhiányra, gyakori fáradtságra, az olvasás szeretetének hiányára, gyakori televízió nézésre és számítógép használatra hivatkozott.

Az általános iskolában kell megtanítani, megfelelően fejleszteni az olvasást, ez az iskola és a szülők feladata egyaránt. A tanulók nem okolhatják az iskolát, amiatt hogy keveset olvasnak, ugyanis az iskola az a hely ahol megkövetelik az olvasást. Így válhat a tanuló a mai információs társadalom teljes jogú tagjává.

9. Összefoglalás

Az emberi lét és a társadalmi modernizáció nélkülözhetetlen feltétele a művelődés, melyet az olvasáskultúra fejlődésével érhetünk el. A kultúra és művelődés szerepe nélkülözhetetlen a társadalmi érintkezésekben, a gyermek személyiség fejlődésében.

Magyarország olvasási teljesítménye gyenge a nemzetközi vizsgálatok alapján az olvasás és szövegértés terén.

A magyar diákok problémamegoldó képességének javítására az iskolákban érdemes egy-egy játékos feladat keretében gyakorolni, csoportosan megbeszélni a valós problémát és annak megoldási lehetőségeit.

Az olvasás egy készség, egy viselkedési forma, egy bonyolult és komplex tevékenység, melyet az iskolában el kell sajátítani és alkalmazni. Az irodalom, az olvasás a legtöbb olvasó elvárásainak megfelelően a mindennapi élet gondjai elől való menekülés, a feszültségoldás eszköze, információszerzés. A tanulók olvasási szokásaira hatással van az iskola, a környezet, de befolyásoló a szülők társadalmi helyzete, iskolázottsága, általános kulturális színvonala, ízlése is. A kisiskolás korban megtanult olvasás és szövegértés a felső osztályokban tovább fejlődik, kialakul a könyvekhez való pozitív vagy negatív viszonyuk.

Kutatásomat a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában végeztem a 9-14 éves tanulókkal olvasáskultúrájukat vizsgálva.

Manapság a tévézés és a számítógép használat kedveltebb tevékenység, mint az olvasás. A gyerekek rengeteg időt töltenek, őrizetlenül televízió nézéssel és a számítógépes játékkal, mindez a szülők felelőssége. Sok szülő nem figyel gyermeke lelki fejlődésére, sőt örül, ha a gyermeke elfoglalja magát valamivel, mert akkor neki nem kell vele foglalkozni. A gyermekek első könyvélményeit a szülőktől kapják. Felmérésem eredménye bizonyítja, hogy igen kevés gyereknek volt óvodáskorban olyan mese élménye, amelyet a szülőktől szereztek. Sok gyerek a felolvasások hiányában az olvasás megtanulása után éli át első igazi könyvélményét, így az iskolára nagyobb feladat hárul.

A televíziót, számítógépet és internetet a pedagógusoknak változatos, tanítást segítő eszközöknek kell tekinteni. Manapság ennek ismerete és használata létfontosságú a jövő szempontjából. A tanárok alkalomadtán egy-egy témakört érdekesebbé és figyelemfelkeltőbbé tehetnek, ha bevonják a vizuális, auditív és audiovizuális eszközöket.

Pedagógusok órák alkalmával használatba kell, hogy vegyék a különböző könyvek adta lehetőségeket, egy-egy témakör feldolgozásához. Amennyiben a tanár felméri és tisztában van a diákok érdeklődési körével, segítheti a megértést, ezáltal saját munkáját is könnyíti.

A vizsgálatom pozitív eredménye, hogy a megkérdezett diákok többsége szeret olvasni, mert általa kikapcsolódik, szórakozik és beleéli magát egy másik elképzelt, fantáziavilágba. A gyerekek olvasmányválasztási szempontjai között az izgalom, a történet, a humor és a megkapó illusztráció áll.

Kevés az iskolai könyvtáron kívüli beiratkozások száma, ezek szerint a diákok nem keresik az információt az iskolai könyvtáron vagy az iskolán kívül. Az iskolai könyvtár célja, hogy a használókat megtartsa és hogy azokat, akik eddig kevésbé vagy egyáltalán nem jártak könyvtárba megmutassa a lehetőségeket. A gyerekek könyvtárakhoz való viszonyát különböző iskolai, egyéni illetve csoportos munkát igénylő feladatokkal lehet alakítani. Ennek egyik lehetősége a különböző tantárgyak esetén a könyvtári órák, melyeket megalapoznak a könyvtárhasználati órák tartása.

A gyermek és ifjúsági folyóiratok olvasása nem túl gyakori a diákok körében, ugyanis egyre drágábbak, így a szülők kevésbé vásárolják, a könyvtárban elérhetőek, de könyvtárba kevesen járnak, illetve kevés a minőségi magazin, melyet a pedagógus és könyvtáros is ajánlana.

A vizsgált korcsoport és korosztály sokféle olvasmányt és szerzőt tart kedvencének, amely a különböző ajánlások hatékonyságának köszönhető. Leginkább a barátok és szülők ráhatására olvasnak el egy-egy könyvet illetve a tantervekben szereplő ajánlott olvasmányokat olvassák. Csekély azoknak a száma, akik az olvasmányokat könyvtárossal vagy tanárral beszélnek meg, pedig kézenfekvőnek tűnik és nagy segítséget jelent. Legtöbbször szülőikkel és barátokkal beszélgetnek könyvekről.

A diákok nagy többsége elégedett olvasási teljesítményével és úgy vélik, elég időt fordítanak az olvasásra, mégis úgy gondolják, hogy ha nem lenne iskola, nem kellene dolgozatokat írni, akkor még több időt tudnának az olvasásra fordítani. A gyerekek többsége elfoglaltnak érzi magát, a külön órák és az iskolai kötelezettségek miatt.

Az osztályfőnöki órák anyagának egyik feldolgozási lehetősége az osztállyal tartott biblioterápiás⁵⁹ foglalkozás, természetesen ez alkalmazható az irodalomórák alkalmával is. Közismert, hogy egy műalkotással való megismerkedés befolyásolja a személyek érzelmeit illetve viselkedését, így a biblioterápia alkalmazása elősegíti az önismeret elmélyítését és a személyiségfejlődést. Az író üzenete, így biztosan eljut a befogadóhoz, a mű hatásához ugyanakkor hozzáadódik a csoportthatás. A foglalkozás tartójának személyisége, felkészültsége, magatartása, támpontjai, kapaszkodói segítséget jelentenek a diákoknak a mű által közvetített tartalmak erkölcsi–emberi tartalmának megértésére.

Ajánlott szabadidős könyvklubokat indítani az iskolában, önkéntes részvétellel, illetve a nyári táborok szervezése is épülhet az olvasás köré.

⁵⁹ A görög „biblion” (könyv) és a „therapeia” (gyógyítás, ápolás) szavak összetételéből származik, könyvek révén nyújtható segítségadást jelent. Olyan csoporttevékenység, amely az irodalmi művek nyomán kialakult beszélgetések, az egymás közötti élménymegosztás révén elősegíti az önfejlesztést, személyiségfejlődést.

10. Irodalomjegyzék

- 1) **Ábrahám Mónika:** *12-14 éves gyerekek olvasási, könyv- és könyvtárhasználati szokásai.* –In: Új pedagógiai szemle, 2006. 1.sz. p. 3-23.
- 2) **Adamikné Jászó Anna:** *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* - Bp: Trezor Kiadó, 2006.
- 3) **Bacsikai Katinka:** *Református iskolák tanára.* - In: Magyar pedagógia, 2008. 108. évf. 4.sz. p.359-378.
- 4) **Bartos Éva** (szerk.): *Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról.* - Budapest: Magyar Olvasástársaság, 1999.
- 5) **Benedek Janka:** *Az Óperenciás tengeren is túl – lehet az internettel olvasásra nevelni?,* <http://krono.inaplo.hu/index.php/inter/weblibrary/856-az-operencias-tengeren-is-tul-lehet-az-internettel-olvasasra-nevelni>. 2010-04-05.
- 6) **Celler Zsuzsanna** (szerk.): *Az iskolai könyvtár. Könyvtárostánárok kézikönyve.* - Budapest, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2000.
- 7) **Dezső Zsigmondné:** *A szellemi munka technikája. Ismeretszerzés (gyorsolvasás), rögzítés, - közlés.* - Budapest, OMIKK, 1987.
- 8) **Dombi Mária Adrienn:** *Olvasás – megértés - azonosulás. Az aktív olvasóvá nevelés lehetőségei.* - In: Könyv és nevelés, 2000. 2.évf. 3.sz. p.46-54.
- 9) **Gaal Borbála:** *A mai Magyarország olvasás- és könyvkultúrája,* <http://rpg.hu/iras/mutat.php?cid=3347>. 2010-04-17.
- 10) **Gál Ferenc:** *A tankönyvkiadás időszerű problémái.* – In: Könyv és nevelés, 2002. 4.évf. 2.sz. p.43-48.
- 11) **Gereben Ferenc:** *Olvasás- és könyvtárszociológiai vizsgálatok Magyarországon.* –In: Könyvtárosok kézikönyve. 4. köt., Határterületek. - Bp.: Osiris K, 2002. p.17-50.
- 12) **Gereben Ferenc - Katsányi Sándor - Nagy Attila:** *Olvasásismeret.* (*Olvasásszociológia, olvasáslélektan, olvasáspedagógia*) [Egyetemi-főiskolai tankönyv] –Bp.: Tankönyvkiadó, 1979. [1980]
- 13) **Gereben Ferenc – Nagy Attila:** *Adalékok Magyarország olvasás- és értéktérképéhez.* – In: Jelkép, 1991. 12.évf. 3-4. sz. p.21-34.
- 14) **Gereben Ferenc - Nagy Attila:** *Nemi szerepek és olvasási szokások.* – In: Kultúra és közösség, 1984. 11.évf. 3.sz. p.7-22.

- 15) **Gyenes Edina:** *Olvasási szokások* –Bp.: Magyar Művelődési Intézet : MTA Szociológiai Kutatóintézet, 2005.
- 16) **Lannert Judit – Halász Gábor** (szerk): *Jelentés a magyar közoktatásról 2000. Az oktatás minősége és eredményessége,*
<http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=Jelentes2000-08-Minoseg>. 2010-04-17.
- 17) **Nagy Attila** (szerk.): *A többkönyvű oktatás felé. Könyv- és könyvtárhasználati módszerek, példák.* –Budapest: OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ, 1995.
- 18) **Nagy Attila – Katsányi Sándor:** *Olvasáslélektan és -pedagógia.* – In: Könyvtárosok kézikönyve. 4. köt., Határterületek. - Bp.: Osiris K, 2002. p.51-86.
- 19) **Recski Ágnes:** *Olvasás és/vagy számítógép?* –In: Fordulópont, 2005. 7.évf. 2.(28.)sz. p.65-68.
- 20) **Steklács János:** *Az olvasástanításról jövőidőben, feltételes módon.* –In: Könyv és nevelés, 2009, 9.évf. 3.sz. p.13-22.
- 21) **Suppné Tarnay Györgyi:** *A tudás társadalma felé? A magyar közoktatásban tanuló diákok iskola és könyvtárképe.* –In: Új pedagógiai szemle, 2006. november. p.106-111.
- 22) **Szilágyi Gabriella:** *Gyermekek könyvtárba járási szokásai,*
<http://krono.inaplo.hu/index.php/inter/weblibrary/546-gyermekek-koenyvtarba-jarasi-es-olvasasi-szokasainak-helyzete-magyarorszagon>. 2010-04-03.
- 23) **Takács Vera:** *Gyerek és televízió,* <http://www.takacsvera.hu/gytv/kosa2.php>. 2010-04-03.
- 24) **Tóth Gyula:** *Az iskolai könyvtár.* –In: Könyvtárosok kézikönyve. 3. köt., A könyvtárak rendszere. - Bp.: Osiris K, 2003. p.155-178.
- 25) **Vári Péter et al.:** Gyorsjelentés a PISA 2000 vizsgálatról –In: Új pedagógiai szemle, 2002. 1. sz. p.38-65.

11. Függelék

Kérdőív

Kedves Barátom!

A „9-14 évesek olvasáskultúrája Magyarországon” címmel szakdolgozatot írok a Debreceni Egyetem Informatikai Kar informatikus könyvtáros szakán. Az alábbi kérdőív kizárólag kutatási célokat szolgál, tehát nincs szándékomban vizsgáztatni, számon kérni csupán szeretném jobban megismerni az általános iskolás tanulók érdeklődését és véleményét néhány kérdésben. Kérlek, segítsd kutatásomat őszinte, lelkiismeretes válaszaiddal.

Előre is köszönöm fáradozásodat! A válaszadás önkéntes és névtelen!

Kérlek, segíts az alábbi kérdések megválaszolásával!

1. Kérdőív kitöltőjének adatai:

Születési éve:

Hányadik osztályba jár:

Neme (karikázd be): fiú lány

Kikkel élsz egy háztartásban?(húzd alá)

Édesapa / Nevelőapa

Édesanya / Nevelőanya

Testvérem / Testvéreim Hány éves(ek):

Nagymama

Nagypapa

Rokon / Rokonok

Édesapa/Nevelőapa foglalkozása:

Édesanya/Nevelőanya foglalkozása:

2. Óvodában, az iskola első éveiben volt-e olyan kedvenc könyved, amelyből szeretted, ha felolvastak neked?(X-eld be a válaszodat és töltsd ki a kipontozott részt)

2.1. Nem volt ilyen

2.2. Volt ilyen könyv

2.2.1. Mi volt a címe:.....

2.2.2. Ki olvasott belőle neked:

2.2.3. Mi volt az, ami tetszett benne:

.....

3. Volt-e olyan mű vagy könyv, amit saját magad olvasva az első olvasmányaid közül annyira tetszett, hogy újra és újra kézbe vennéd? (X-eld be a válaszodat, majd töltsd ki a kipontozott részt))

3.1. Nem volt ilyen

3.2. Volt ilyen

3.2.1. Melyik ez a könyv? (szerző és cím)

.....

3.2.2. Ki ajánlotta ezt a könyvet?

3.2.2.1. Szülők

3.2.2.2. Nagyszülők

3.2.2.3. Tanárnő

3.2.2.4. Barát

3.2.2.5. Egyéb:.....

3.2.3. Hány éves voltál akkor:

3.2.4. Mi tetszett benne:

.....

4. Különbőle kedvteléseket szedtem sorba. Mindegyik kedvtelést osztályozd 1-től 5-ig!

Minél jobban szereted a szóban forgó lehetőséget annál jobb jegyet adj neki! (X-szel jelöld az adott osztályzatot, egy kedvtelésnek csak egy osztályzatot adhatsz)

<i>Lehetőségek:</i>	Osztályzatok				
	1	2	3	4	5
<i>Együtt lenni a barátaimmal</i>					
<i>Együtt járni valakivel</i>					
<i>Bulizás</i>					
<i>Játék, sport</i>					
<i>Kirándulás</i>					

<i>Zenehallgatás</i>					
<i>Tévézés</i>					
<i>Beszélgetés a családdal</i>					
<i>Számítógépes játék</i>					
<i>Újságolvasás</i>					
<i>Moziba járás</i>					
<i>Segítség otthoni munkában</i>					
<i>Könyvolvasás</i>					
<i>Képregény olvasás</i>					
<i>Színház, múzeumlátogatás</i>					
<i>Rejtvényfejtés</i>					
<i>Zenélés</i>					
<i>Barkácsolás, modellezés</i>					
<i>Gyűjtés (szalvéta, kártya, ...)</i>					
<i>Kisállatok gondozása(kutya...)</i>					

Egyéb:					
------------------------	--	--	--	--	--

5. Szoktad-e tévénézéssel tölteni az idődet?(X-szel jelöld)

5.1. Nem

5.2. Igen

5.2.1. Milyen gyakran? (*Húzd alá*)

5.2.1.1. Naponta

5.2.1.2. Hetente többször

5.2.1.3. Hetente 1-2 alkalommal

5.2.1.4. Havonta

5.2.2. Egy-egy alkalommal általában mennyi időt (hány órát) nézed a TV-t? (*Húzd alá*)

5.2.2.1. Egy órát vagy kevesebbet

5.2.2.2. Egy-két órát

5.2.2.3. Két-három órát

5.2.2.4. Négy óránál többet

5.2.2.5. Változó

6. A felsoroltak közül mely tévécsatornákat nézed?(X-eld be a válaszodat, egy csatornához csak egy x-et tegyél)

Csatornák	Válaszok	
	Igen	Nem
<i>RTL Klub</i>		
<i>TV 2</i>		
<i>HBO</i>		
<i>Film +, Film + 2</i>		
<i>Viasat 3</i>		
<i>Cartoon Network</i>		
<i>Jetix</i>		
<i>Minimax</i>		
<i>EuroSport</i>		
<i>Sport 1, Sport 2</i>		
<i>Spektrum</i>		
<i>Discovery Channel</i>		
<i>Animal Planet</i>		
<i>National Geographic</i>		
<i>MTV 1, MTV 2</i>		

<i>Duna TV</i>		
<i>Viva, Music Tv</i>		
<i>Külföldi csatornák</i>		

6.1. Egyéb tévécsatornák melyeket nézel:

.....

6.2. Melyek a kedvenc műsoraid, témáid?

.....

7. Van-e nálatok otthon számítógép? *(X-eld be a választ)*

7.1. Nincs

7.2. Van

7.2.1. Van-e otthon internet hozzáférések? *(X-eld be a választ)*

7.2.1.1. Nincs

7.2.1.2. Van

7.2.2. Milyen gyakran használod a számítógépet? *(Karikázd be)*

7.2.2.1. Naponta

7.2.2.2. Hetente többször

7.2.2.3. Hetente 1-2 alkalommal

7.2.2.4. Havonta

7.2.2.5. Nem használom

7.2.3. Milyen célból használod az internetet? *(Karikázd be, több válasz is lehetséges)*

7.2.3.1. Olvasás

7.2.3.2. Játék

7.2.3.3. Szövegszerkesztés

7.2.3.4. Email

7.2.3.5. Internetes szótár használat, nyelvtanulás

7.2.3.6. Chat

7.2.3.7. MSN, Skype

7.2.3.8. Barátok keresése (pl: iwiw)

7.2.3.9. Egyéb

7.2.4. Mit szoktál az interneten olvasni? *(Karikázd be, több válasz is lehetséges)*

7.2.4.1. Hírek

7.2.4.2. Irodalom

7.2.4.3. Újság

7.2.4.4. Tanulnivaló

7.2.4.5. Egyéb

8. Az iskolai könyvtáron kívül beiratkoztál-e más könyvtárba? (Karikázd be)

8.1. Nem

8.2. Igen

8.2.1. Hány könyvtárba vagy beiratkozva az iskolain kívül? (Karikázd be)

8.2.1.1. Egy

8.2.1.2. Kettő

8.2.1.3. Három vagy annál több

8.2.2. Milyen gyakran látogatod a könyvtárakat? (Húzd alá)

8.2.2.1. Naponta

8.2.2.2. Hetente többször

8.2.2.3. Hetente 1-2 alkalommal

8.2.2.4. Havonta

8.2.2.5. Ritkábban

8.2.2.6. Nem szoktam járni

8.2.3. Milyen szolgáltatásokat veszel igénybe a könyvtárban? (Húzd alá, több válasz is lehetséges)

8.2.3.1. Kölcsönzés

8.2.3.2. Helyben olvasás

8.2.3.3. Számítógép használat

8.2.3.4. Fénymásolás

8.2.3.5. Tájékoztatást kérsz

8.2.3.6. Rendezvény

8.2.3.7. Egyéb:

8.2.4. Miben nyújt neked segítséget a könyvtár?

.....
.....

9. Véleményed szerint miért olvas az ember?

.....
.....
.....

10. Szeretsz olvasni? (X-eld be a válaszodat és töltsd ki a kipontozott részt)

10.1. Nem azért, mert:

.....

10.2. Igen azért, mert:

.....

10.2.1. Milyen gyakran olvasol (tankönyveken kívül)?

10.2.1.1. Naponta

10.2.1.2. Hetente többször

10.2.1.3. Hetente 1-2 alkalommal

10.2.1.4. Havonta

10.2.1.5. Ritkán

10.2.2. Legutóbbi olvasmányodat honnan szerezted be?

10.2.2.1. Otthonról

10.2.2.2. Könyvtárból

10.2.2.3. Baráttól

10.2.2.4. Szomszédától

10.2.2.5. Rokontól

10.2.2.6. Egyéb:

11. Vannak-e könyveitek otthon a tankönyveken kívül? (Húzd alá)

11.1. Nem

11.2. Igen

11.2.1. Körülbelül:..... kötet

11.2.2. Ebből hány saját könyved van?

12. Ki szokott neked olvasnivalót ajánlani?

.....

13. Milyen könyveket szeretsz olvasni?(X-eld be a válaszodat, több válasz is lehetséges)

13.1. Mese

13.2. Regény

13.3. Elbeszélés

13.4. Vers

13.5. Valamilyen témához kapcsolódó könyv

13.6. Egyéb:

14. Egy regénytől (szépirodalom) azt várom, hogy...(X-eld be a választ, de egy elváráshoz csak egy x-et tegyél)

<i>Elvárások</i>	Válasz	
	Igen	Nem
<i>Szórakoztasson</i>		
<i>Kikapcsolódást nyújtson</i>		
<i>Pihentessen</i>		

<i>Ismereteket közöljön</i>		
<i>Valóságyszerű ábrázolású legyen</i>		
<i>Példát állítson</i>		
<i>Összefüggéseket tárjon fel</i>		
<i>Igazolja elképzeléseimet</i>		
<i>Gyönyörködtessen</i>		
<i>Gondolataimban, érzéseimben erősítsen meg</i>		
<i>Bíráló, szellemesen csipkelődő legyen</i>		
<i>Gondjaim, problémáim megoldásában segítsen</i>		

14.1. Egyéb, amit várok egy regénytől

.....

15. A szakterületekhez kapcsolódó könyvektől azt várom, hogy ...(*X-el*d be a választ, de egy elváráshoz csak egy *x-et* tegyél)

<i>Elvárások</i>	<i>Válasz</i>	
	<i>Igen</i>	<i>Nem</i>
<i>Új ismereteket szerezzek vele</i>		
<i>Mélyítse el a meglévő ismereteimet</i>		
<i>Figyelem felhívó legyen</i>		
<i>Kapcsolódjon a hobbihoz</i>		

15.1. Egyéb, amit várok a könyvtől.....

.....

16. Olvasol-e valamilyen gyerek vagy ifjúsági folyóiratot? (Húzd alá a választ)

16.1. Nem

16.2. Igen, olvasom a következőket

16.2.1. Milyen gyakran olvasol folyóiratot? (Húzd alá)

16.2.1.1. Naponta

16.2.1.2. Hetente

16.2.1.3. Havonta

16.2.1.4. Ritkábban

17. Melyik az a könyv, amelyet jelenleg olvasol, vagy ha nem olvasol most, akkor melyiket olvastad legutóbb? (szerző és cím)

.....
.....

18. Kik a legkedvesebb íróid?

.....
.....

18.1. Miért?

19. Melyek a legkedvesebb olvasmányaid?

.....
.....
.....

19.1. Miért?

20. Van-e irodalomból vett példaképed? (Húzd alá)

20.1. Nem

20.2. Igen

20.2.1. Ha van, ki az és milyen tulajdonságai miatt választottad pont őt?

.....
.....

21. Vezetsz listát az elolvasott könyveidről? (X-eld be)

21.1. Nem

21.2. Igen

22. Szoktál-e könyvekről beszélgetni? (Húzd alá)

22.1. Nem

22.2. Igen

22.2.1. Kivel vagy kikkel?*(Karikázd be, több válasz is lehetséges)*

22.2.1.1. Szülőkkel

22.2.1.2. Testvérrel

22.2.1.3. Barátokkal

22.2.1.4. Szomszédal

22.2.1.5. Rokonnal

22.2.1.6. Könyvtárossal

22.2.1.7. Tanárral/Tanárnővel

22.2.1.8. Egyéb:

23. Véleményem:

23.1. Elégedett vagy-e olvasásoddal? *(X-eld be, majd töltsd ki a kipontozott részt)*

23.1.1. Igen

23.1.2. Nem

23.1.2.1. Miért?

.....

23.2. Elég időt fordítasz-e véleményed szerint olvasásra? *(X-eld be, majd töltsd ki a kipontozott részt)*

23.2.1. Igen

23.2.2. Nem

23.3. Többet olvasnék, ha

.....

Köszönöm a segítséget!!!

12. Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek, Suppné Dr. Tarnay Györgyi tanárnőnek a dolgozat megírásához nyújtott hasznos tanácsaiért, támogatásáért, töretlen bizalmáért. Továbbá köszönettel tartozom a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Általános Iskolának, Ember Sándor igazgató úrnak, hogy lehetővé tette és engedélyezte, hogy kutatásomat az iskolában végezzem. Köszönettel tartozom az iskola könyvtárosának Bajiné Takács Margitnak segítőkészségéért, a vizsgált korosztálynak és osztályfőnökeiknek a kitöltésben nyújtott segítségükért.